

**Heidi Kenttälä**

**LAULU AJAN VAIHEISTA – LASSIN LEEVIN LAULUJA**

**Opinnäytetyö  
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU  
Musiikin koulutusohjelma  
Marraskuu 2012**

**TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ**

<b>Yksikkö</b> Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikkö	<b>Aika</b> Marraskuu 2012	<b>Tekijä/tekijät</b> Heidi Kenttälä
<b>Koulutusohjelma</b> Musiikin koulutusohjelma		
<b>Työn nimi</b> Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja		
<b>Työn ohjaaja</b> Riitta Kossi		<b>Sivumäärä</b> 39+24
<b>Työelämäohjaaja</b> Riitta Kossi		
<p>Opinnäytetyössäni olen perehtynyt Kittilän Kelontekemästä kotoisin olevan lauluntekijän Lars Leevi Lassilan tuotantoon. Hänet tunnettiin paremmin nimellä Lassin Leevi. Lauluihin syvennyin niitä itse laulamalla. Lars Leevi Lassilasta (s. 1892, k. 1939) ei ole olemassa ensikäden tietoa, vaan kaikki hänestä olemassa oleva muistitieto elää arkistoissa ja harvoissa kirjallisissa julkaisuissa. Olen sovittanut Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkiston ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston sekä harvoista muista lähteistä käsikirjoituksen ”Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja”, jonka kautta olen kuvannut Lassin Leevin laulutuotantoa. Lisäksi valotan Lassin Leevin laulujen tutkimuksen vaiheita arkistoista laulujen opetteluun asti, ja siinä käyttämiäni työskentelymenetelmiä.</p> <p>Opinnäytetyöni taiteellisessa osuudessa olen peilannut tutkimusaineistoa omaan muusikkouden kehittämisen kautta, ”tutkiva muusikko – musisoiva tutkija” –lähtökohtaa käyttäen. Soolokonsertti, ”Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja”, esitettiin Kokkolassa 2.10.2012.</p> <p>Liitteistä löytyvät soolokonsertin käsikirjoitus ja nuotinnukset yhdeksästä konsertissa laulamastani laulusta.</p>		

**Asiasanat**

arkisto, kansanlaulu, kansanperinne, Kelontekemä, Kittilä, Lars Leevi Lassila, Lassin Leevi, muistitieto

## ABSTRACT

<b>Unit</b> Unit of Health, Welfare and Culture	<b>Date</b> November 2012	<b>Author</b> Heidi Kenttälä
<b>Degree programme</b> Music Pedagogue		
<b>Name of thesis</b> Song about the periods of time – Lassin Leevi's songs		
<b>Instructor</b> Riitta Kossi		<b>Pages</b> 39+24
<b>Supervisor</b> Riitta Kossi		
<p>This thesis explored the works Lars Leevi Lassila, a songwriter native to Kelontekemä Village in Kittilä who was better known as "Lassin Leevi". The researcher familiarised herself with his works by singing them personally. There exists no first-hand knowledge of Lars Leevi Lassila (1892-1939), the only recollections of Lassila can be found from archives and the rare few written publications. The researcher arranged a screenplay based on the materials found in the Folklife archive of Tampere University, Folklore Archive of Finnish Literature Society and few other source books. The screenplay was called "Laulu ajan vaiheista - Lassin Leevin lauluja" ("Song about the periods of time – Lassin Leevi's songs") and its purpose is to showcase the songs of Lassila. The thesis also describes the different research stages from archival research to the rehearsal process of the songs and explains the working methods used during the research.</p> <p>The artistic part of the thesis reflected on the research results and the development of researcher's own musicianship highlighting the viewpoint of the researching musician - the music making researcher. The solo performance took place on the 2nd of October 2012 in Kokkola.</p> <p>The appendix includes the screenplay of the solo performance and transcriptions of the nine songs performed.</p>		

### Key words

archive, folklore, folk memory, folk singing, Kelontekemä, Kittilä, Lars Leevi Lassila, Lassin Leevi

**TIIVISTELMÄ  
ABSTRACT  
SISÄLLYS**

<b>1 JOHDANTO</b>	<b>1</b>
<b>2 LASSIN LEEVI</b>	<b>3</b>
2.1 Lassilan laulavat isännät	3
2.2 Lars Leevi Lassila – viisunikkari	5
2.3 Kelontekemä ja Tepsa	6
<b>3 PROSESSIN ETENEMINEN</b>	<b>8</b>
3.1 Aineiston kokoaminen	8
3.2 Työskentelymenetelmät	10
3.3 Laulujen tulkinta	13
3.4 Esikuvina toimineet laulajat	15
<b>4 KÄSIKIRJOITUKSEN LAULUT</b>	<b>17</b>
4.1 Piika-Marin häät	17
4.2 Pilkkalaulut	19
4.3 Toivo-Artturin hautajaiset	20
4.4 Korpeliini	22
4.5 Laulu Välimaan Vilestä	24
4.6 Tervalaulu	25
4.7 Lokoman palo	27
4.8 Arkkiveisut - Kolme laulua	29
4.9 Vaimon kuolema	35
4.10 Muita lauluja	36
<b>5 POHDINTA</b>	<b>39</b>

**LÄHTEET  
LIITTEET**

## 1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni idea on hautunut mielessäni vuodesta 2008, kun löysin Kittilän kunnan kirjastosta vuoden 1978 *Kansanmusiikki*-lehden ja sieltä Heikki Laitisen artikkelin *Kansansäveliä Kittilästä*. Ihastuin melkein välittömästi tähän mystiseen lauluntekijään Lassin Leeviin ja hänen lauluihinsa, joita Laitinen artikkelissaan kuvaa. Olen syntynyt Kittilässä ja siellä varttunut, mutta en ollut aikaisemmin kuullut koko ihmisestä saati hänen lauluistaan. Tästä käynnistyi todellinen tutkimusmatka Lassin Leevin elämään ja lauluihin.

Ajatus Lassin Leevin historiikista ei tyydyttänyt minua. Tunnen itseni pikemminkin muusikoksi kuin tutkijaksi, joten päätin opetella itse laulamaan esiin kaivamani materiaalin. Siitä lähti ajatus Lassin Leevin elämän ja laulujen pohjalta dramatisoidusta sooloesityksestä. Sitä varten minun oli löydettävä melkein kaikki saatavilla oleva tieto Lassin Leevistä. Valitettavasti itse Lassin Leevistä ei ole ensikäden tietoa, vaan kaikki tieto lauluista ja niiden alkuperästä ovat toisilta, hänen aikalaisiltaan ja nuoremmilta sukupolvilta. Kun olin kolunnut arkistoja Helsingistä Kittilään, kokosin aineiston pohjalta käsikirjoituksen. *Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja* näki ensiesiintymisensä Kokkolassa 2.10.2012. Olen rajannut työni niin, että sen suurin paino on Lassin Leevin tuotannon kuvaamisessa sooloesitykseeni kokoamani käsikirjoituksen kautta. Kuvaan prosessini vaiheita aineiston keruusta ja käyttämiäni työskentelymenetelmiä konsertin harjoitteluprosessiin asti toimintatutkimuksen ja ennen kaikkea tutkiva muusikko – musisoiva tutkija -lähtökohtaa käyttäen. Työni ulkopuolelle olen jättänyt itse konserttitilanteen analysoimisen.

Opinnäytetyössäni kuvaan matkaani arkistojen kautta itse konsertin valmisteluihin sekä esiin kaivamiani materiaaleja Lassin Leevistä ja hänen elämästään. Ennen prosessin kuvausta kerron itse Lassin Leevistä, hänen taustastaan, elinympäristöstään ja laulujen tekemisestä. Kolmas luku on omistettu tutkimusprosessin kuvaukseen. Siinä valotan matkaani aineiston kokoamisen parissa, työskentelymenetelmiäni aineiston keruusta käsikirjoituksen sovittamiseen ja aina laulamiseen saakka. Viimeisessä ja suurimmassa osassa kerron sovittamani käsikirjoituksen kautta Lassin Leevistä löytämistäni materiaaleista paneutuen yhteen lauluun kerralla. Liitteistä löytyvät sovittamani

käsikirjoitus (LIITE 1) ja nuotinnukset käsikirjoituksen sisältämistä lauluista (LIITE 2).

Lassin Leevin tuotantoon kuului niin arkkiveisuja kuin rakkauslaulujakin, mutta myös suuri määrä pilkkalauluja. Tässä työssä esittelemistäni pilkkalauluista osa sisältää voimakasta kielenkäyttöä. Toivon, että Lassin Leevin laulut ymmärretään pilkkalauluineen ja poliittisine kannanottoineen aikaansa kuvaavina ilmiöinä.

## 2 LASSIN LEEVI

Lars Leevi Lassila, joka parhaiten tunnettiin nimellä Lassin Leevi, oli Kittilän Kelontekemästä kotoisin oleva lauluntekijä ja laulaja. Hän oli pilkkalaulujen tekemisen mestari. Lisäksi hänen tuotantoonsa kuului poliittisia arkkiveisuja, lyyrisempiä omien tuntojen kuvaelmia ja rakkauslauluja. Lassin Leeviä kutsuttiin neroksi, jonka laulut iskivät sinne pahimpaan ja parhaimpaan paikkaan. Se, joka Leevin kanssa riitaantui, sai tuntoa päällään hänen pilkkakirveensä iskut. Lauluissa heijastuu elämä yhden ihmisen tulkitsemana pienten Kittilän kunnan kyläyhteisöjen, Kelontekemän ja Tepsan kylissä, 1900-luvun alkukymmeninä. (Laitinen 2003a, 119.)

### 2.1 Lassilan laulavat isännät

Lassin Leevi oli laulajasukua jo useammassa polvessa. G. A. Andersson oli vuonna 1886 Lapin keruumatkallaan käynyt Kelontekemässä Lassilan talossa, jossa Leevin isänisä, sokea 56-vuotias talokas Johan Abraham (Juho Aapo) Lassila (s. 3.3.1829, k. 6.4.1896), oli lausunut hänelle pitkän riien manauksen (SKVR XII2, n:o 614), kanteleen syntyrunon (G. A. Andersson VK 4:1. 1886) sekä runon Väinämöisen veljenpojasta (G. A. Andersson VK 4:2. 1886). Väinö Salminen tapasi keruumatkallaan 1904 Kaukosessa Juho Heikki Korteniemen, joka kertoi hänelle Juho Aapo Lassila-vainaalta oppimansa veneenveiston sanat (SKVR XIII1, n:o 67) ja oli hän tapailnut nuottiakin, mutta sanoi sellaisten olevan noitaäijien temppuja. (Laitinen 2003a, 118; Ollikainen 2011, 49; SKVR XIII1-2.)

Samuli Paulaharju oli taas matkallaan Kelontekemässä 1920 tavannut Lassin Leevin isän 63-vuotiaan Lars (Lauri, myös Lassi) Antti Lassilan (s. 8.10.1857), jota ”unennäkijäksikin” aivan virallisesti kutsuttiin (Laitinen 2003a, 118; Ollikainen 2011, 50; SKVR XIII1-2.)

Paulaharju kertoo kirjassaan *Lapin muisteluksia* (1977):

*Mutta kaikkein merkillisin on se, että täällä, kaukana synkässä Lapissa, entisillä joikujen mailla, vielä nykyisinkin vanhojen muistannan aikana, ovat vanhat äijät laulaa jurotelleet kalevalaisia virsiä. Lassilan ja Tervaniemen ukot muistavat vieläkin pitkät runot Väinämöisen veneen veistännästä, veneretkestä, kanteleenteosta ja -soitosta. (Paulaharju 1977, 50.)*

Paulaharju merkitsi muistiin Lassilan isännältä kanteleen syntyrunon (SKVR XIII, n:o 68), noidan laulun (274), pakkasen luvun (3956), verenvuodon tyrehtyttämisen sanat (4352), ampiaisen lumouksen (SKVR XII2, n:o 4843), käärmeen sanoja (5106), riien luvun (6147) ja hiihtäjän laulun (6579).

Lars Leevi Lassila syntyi Kelontekemässä 21.12.1892, ja nimi pojalle annettiin herätysliikkeen johtajan Lars Leevi Laestadiuksen mukaan. Leeviiä vaivasi jo nuorelta iältä reumatismi. Koti oli köyhä, mutta hän oli jo nuorena osoittanut erityislahjakkuutta. Jopa kiertokoulunopettaja Miettunen oli kutsunut Leeviiä neroksi. Leevi oli luku- ja kirjoitustaitoinen, ja Lassin Leevin isänisä, Juho Aapo oli Kelontekemän ensimmäisten asukkaiden joukossa oppinut luku- ja kirjoitustaidon. Hän opetti myös poikansa, Lassin Leevin isän Laurin Lassin lukemaan ja kirjoittamaan. Lauri jatkoi perinnettä omien lastensa kohdalla: hän vaati ja varmisti, että jokainen perheen lapsista osallistui kiertokoulun opetusjaksoille ja myös oppivat siellä lukemaan ja kirjoittamaan. (Laitinen 2003a, 117-119; Ollikainen 2011, 331.)

Leevi kulki savotassa ja työttömyystyönä järjestetyssä tervanpoltossa Kittilän pitäjän rajalla Mellantörmällä. Viinan salakuljetus Ruotsista oli toinen lisäansio, ja Leevi oli sen ansiosta melkein paleltua kuoliaaksi 1910-luvun alussa pakoillessaan tullimiehiä pakkashangessa. Jäihän hän lopulta kiinnikin, ja sai sakot ”ensikertaisesta luvottomasta viinanmyynnistä”. Pontikankeitto toi myös pientä ansiota, mistä hän ei koskaan jäänyt kiinni. Leevi avioitui Sodankylän Jeesiöstä kotoisin olleen Helli Välijeesiiön kanssa, ja heille syntyi viisi tytärtä. Kesäkuussa 1921 perhe muutti Jeesiiöön vaimon kotipaikan lähetyville. (Laitinen 2003a, 116, 119-121; Huikuri 2012; Ollikainen 2011, 51-53.)

1930-luvulla Lassin Leevin onnettomuudeksi kävi päälle kaatunut puu, joka aiheutti selkään pysyvän vamman, niin että hän käveli lopun ikäänsä kumarassa. Piippukaan ei tahtonut pysyä rintataskussa. ”Käyräjätkästä” ja ”Sanka-Lassista” tulikin hänen uudet kutsumanimensä. Toisena suurena onnettomuutena oli vaimon kuoleminen keuhkokuumeeseen, jolloin Leevi jäi viiden lapsen yksinhuoltajaksi. Hänen sanotaan tulleen uskoon maatessaan vaimonsa arkun päällä. Arkusta oli alkanut kaikua kaunis ja heleä ääni laulaen: ”Nyt ylös sieluni, nouse ylös mullast tästä...” Kuitenkaan vaimon kuolemasta ei mennyt pitkä aika, kun itsensä paleluttaminen koitui Leevin kohtaloksi. Hän



kuoli 46-vuotiaana 1939 lasten jäädessä orvoiksi. (Laitinen 2003a, 121; SKSÄ 73:5, 9, 15. 1972.)

## 2.2 Lars Leevi Lassila - viisunikkari

Lassin Leeviä kolme vuotta nuorempi sisko Elisabet (Liisa) Tammela (s. 16.9.1895) kertoi Leevin laulujen tekemisestä seuraavaa:

*Se teki laulun mistä vain. Täältä kylästä ja mistä vain. Aivan pienestä, pojan palkehesta asti semmonen.* (SKSÄ 73:9. 1972.)

Hän oli ”neropatti”, joka teki laulun aina kun sattui sopiva tilaisuus ja aihetta oli. Leevin lauluista pidettiin, niitä laulettiin, niitä jopa pelättiin, mutta niitä aina osattiin odottaa. Jos joku sattuiin Leevin suuttamaan, osattiin pilkkakirveen iskua odottaa välittömästi. Eikä hän pelännyt ottaa lauluillaan kantaa kyläyhteisössä tapahtumiin ja ajan poliittisiin epäkohtiin. (Yle 1994; Laitinen 2003a, 116.)

Vaikka Leevi teki lauluja jo pienestä pojasta, varhaisin ihmisten muistissa ollut laulu on hänen 13-vuotiaana tekemä Jyvälän tyttöjen laulu. Ollisipa Leeviltä jäänyt jopa kolme senttiä paksu vihko täynnä lauluja. Häneltä löytyi laulu joka tilanteeseen: rakkauslauluista poliittisiin arkiveisuihin. Kaukoslainen Kalle Seppälä (s. 10.9.1902), joka oli ollut Leevin kanssa samalla savotalla, kertoi, ettei Leeviltä koskaan loppuneet laulut kesken. Leevin yksi suosituin laulu jätkien, metsätyömiesten, parissa oli *Tervalaulu* (Luku 4.6), jota Leevi teki ja kehitti työkennellessään tervahaudalla, lisäten siihen aina säkeistöjä sen mukaan kun sopiva tapahtuma sattui. Jätkät lauloivat mielellään Lassin Leevin lauluja ja varsinkin hävyttömyyksiä sisältäviä säkeistöjä, joita Tervalaulussa riitti. Laulut olivat usein niin loukkaavia ja suorasukaisia, ettei niitä laulettu vieraille. (Laitinen 2003a, 119-120; Huikuri 2012; SKSÄ 69:1, 3; 73:9. 1972.)

Ihmiset kokoontuivat kuuntelemaan Lassin Leevin laulua, ja hänen ääntään onkin kuvailtu monella tapaa. Joku oli muistellut sen olevan ”matala, sujuva, sievä, ei julkeva”. Toinen taas sanoi sen olleen kaunis, kunnes sortui kovasta juomisesta. Leevi sai laulullaan hankittua jopa pientä lisäänsiota, mutta soittaja hän ei ollut. Uno Johannes Johaninpoika

Kiviniemi (s. 24.6.1909) Kaukosesta muisteli Vuokko Kivisaarelle 1977 Lassin Leevin olleen ulkonäöltään tavallisen kokoinen, vaalea ja pyöreäkasvoinen. Ja laulujen tekemisestä Uuno Johannes kertoi seuraavaa:

*Tehny lauluja aivan silmäräpäyksessä. No niin ku mieki alkasin tässä teistä laulamhan vain.* (SKSÄ 73:12. 1972; Laitinen 2003a, 119; Kper 8079:9, 13. 1977.)

Vuonna 1919 Lassin Leevi painatti omalla kustannuksellaan arkkiveisuvihkon *Kolme laulua* (Kansalliskirjaston arkkiveisukokoelma) Oulun läänin työväenkirjapainossa (Luku 4.8). Laulut olivat poliittisia vuoden 1918 hävitystä taistelusta kertovia. Vaikka laulut kertovat vasemmiston vaiheista, ei Lassin Leevi pelännyt ottaa kantaa myös vasemmiston piirissä kansallissodan aikana tapahtuneisiin vääryyksiin. Vallalla onkin käsitys, että Lassin Leevi olisi ollut ”kiivas kommunisti” ja ”sitoutunut vasemmistolaiseen työväenliikkeeseen”. Kaisa Seipiharju, joka oli ollut Lassin Leevin työtoverina Kelontekemässä, kertoi Heikki Laitiselle 1964, ettei Leevi hänen mielestään ollut ”tulipalopunikki, vaan oli kulkenut keskitietä, oli oikiamielinen”. (Yli-Tepsa & Ylivaara 2008, 222; Koskela 1974, 4; Laitinen 2003a, 117.)

Sairauksien ja iän karttuessa Leevi vakavoitui ja niin myös laulut. Vaimon kuoltua, Leevi tuli uskoon ja alkoi tehdä hengellistä laulurunoutta (Luku 4.9). (Laitinen 2003a, 121.)

### **2.3 Kelontekemä ja Tepsa**

Kelontekemä, Lassin Leevin kotikylä sijaitsee noin neljäkymmentä kilometriä Kittilästä itään Kelontekemäjärven kaakkoispuolella Sodankylän kunnan rajan tuntumassa. Tepsa taas sijaitsee Jeesiöjoen rannalla noin kolmekymmentäviisi kilometriä Kittilästä itään Sodankylän tietä. Kelontekemän ja Tepsan alue on jo vanhastaan ollut metsäsaamelaisten asuinalueita, jotka 1700-luvulta lähtien sulautuivat alueelle muuttaneisiin uudisasukkaisiin omaksuen heidän elintapansa. Kelontekemä on ollut tiettömän taipaleen takana aina 1950-luvun lopulle saakka, jonka ansiosta kylä säilyi Lapin sodasta. (Ollikainen 2011, 26, 43, 263).

Samuli Paulaharju kuvaa 1922 ilmestyneessä kirjassaan *Lapin muisteluksia* vuonna 1920 näkemäänsä Kelontekemää:

*Kittilän erämaissa, idässä Sodankylän rajoilla, on suuri ja aukea järvi, Kelontekemä. Tämä maa on täynnä Lapinkorpea. Järven ympärillä on joka suunnalla suuri erämaa, jonka korkeimmat nousut kohoavat paljaslakisiksi tuntureiksi. Lännessä näkyy Kontiolaki ja Nilipää, pohjoisesta paistaa Porkosen laaja malmirikas tunturiseutu sekä komea Kumputunturi, idästä kuumottaa kaukainen Karetunturi. (Paulaharju 1977, 44.)*

Se mitä Paulaharju ei kuvaa on ihmisten nälkä ja köyhyys. 1900-vuosisadan alkukymmenet eivät olleet helppoa aikaa. Ruuan pitkät kuljetusmatkat ja huono organisointi - osa ruuasta ehti pilaantua ennen käyttöönottoa - sekä paikallisten viljantuottajien viljan myynti ulkopaikkakuntalaisille paremman hinnan takia vaikutti ensimmäisenä työläisiin ja maattomiin. Ruuasta oli jatkuva pula ja nälänhätä todellista. Tepsaan ja Kelontekemään oli tullut metsätöiden perässä paljon miehiä töihin eteläisemmästä Suomesta, lähinnä Savosta ja Pohjois-Karjalasta. Kulkijaa oli jos monen moista. Olosuhteet savotoilla olivat huonot ja töitä sai tehdä joskus jopa pelkällä ”mahapalkalla”. Kelontekemä oli poliittisesti vasemmalle suuntautunut kylä. Tepsassakin vasemmistolaisella työväenliikkeellä oli kannattajansa, mutta he eivät olleet kuitenkaan niin suuressa osassa kylässä kuin Kelontekemässä. (Aatsinki 2008, 41, 75-76, 360-361; Huikuri 2012; SKSÄ 74:1. 1972.)

### 3 PROSESSIN ETENEMINEN

Tässä osiossa valotan matkaani Kittilän kunnan kirjastosta, arkistojen kautta konserttiin asti. Kerron prosessin vaiheista ja käyttämäni työskentelymenetelmistä. Matka Lassin Leevin perässä on vienyt minua etelästä pohjoiseen, Helsingistä Kittilään, ja se on ollut täynnä mukavia yllätyksiä, kutkuttavia arvoituksia, mutta myös pieniä pettymyksiä. Olen viettänyt tuntikausia kuunnellen arkistoäänitteitä Helsingissä, Tampereella ja Kittilässä niitä litteroiden ja nuotintaen.

#### 3.1 Aineiston kokoaminen

Olen käyttänyt hyväkseni Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston äänitearkistoa (SKSÄ) sekä Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkistoa (Kper). Muita tärkeitä lähteitani ovat olleet Kansalliskirjaston arkkiveisukokoelma ja Kittilän Alakylässä asuvan Pentti Alan yksityisarkisto. Näiden lisäksi olen saanut henkilökohtaisen tiedonannon tepsalaiselta muusikolta ja vanhojen kansanlaulujen taitajalta Ohto Huikurilta. Tärkeimpänä lähteenä ja työn alkuunpanijana on ollut Heikki Laitisen artikkeli *Kansanmusiikki*-lehdestä *Kansansäveliä Kittilästä* vuodelta 1978. Artikkelin pohjautuu heinäkuussa 1964 Kittilään suuntautuneeseen Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan kotiseuturetkeen, jossa Laitisen tehtävänä oli tallentaa kansanmusiikkia (Laitinen 2003a, 105).

Koska kirjallista tietoa Lars Leevi Lassilan elämästä ja lauluista on hyvin niukalti, oli minun suunnattava arkistoihin. Arkistoaineiston läpikäyminen alkoi Helsingistä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkistosta (SKS KRA) 17.-21.10.2011. Sopivaa aineistoa löytyi Jouko Kerolan Kittilässä 1972 kerätyistä kenttä-äänitteistä. Aineisto oli digitalisoimatta kelanauhoilla. Tämän ansiosta sain opetella käyttämään kelanauhureita, mikä oli hyvä, sillä tulin tutkimuksen edetessä törmäämään niihin vielä pariinkin otteeseen. Litteroin eri informanttien kertomuksia Lassin Leevistä sekä hänen laulujaan. Mukaani kansanrunousarkiston käsikirjoituskokoelmista lähti kopiot G. A. Anderssonin 1886 Lassin Leevin isänisältä muistiin panemista kahdesta pitkästä runosta:

Väinämöisen veneen veistämisestä ja kanteleen synnystä (SKS KRA. Andersson, G. A. VK 4:1. 1886) sekä Väinämöisen veljenpojasta (SKS KRA. Andersson, G. A. VK 4:2. 1886). Saalis oli hyvä ja olin iloinen, kun viimein pääsin kuulemaan Lassin Leevin lauluja laulettuna. Siihen mennessä ainut kosketukseni niihin oli Heikki Laitisen (1978/ 2003a) artikkelin sisältämät nuotinnukset. SKS:n Kansanrunousarkistoon jouduin vielä palaamaan 23.-24.8.2012 uudemman kerran täydentääkseni ensimmäisellä kerralla tekemiäni litterointeja ja viitetietoja. SKS:n Kansanrunousarkiston materiaaleja pääsin käyttämään työssäni vain tekemieni litterointien avulla. Äänitteitä minun ei olisi ollut mahdollista hankkia rahallisten resurssien puuttuessa, jolloin tyydyin tekemiini muistiinpanoihin.

Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkistoon suuntasin 27.2.-2.3.2012. Suurin osa Tampereen materiaaleista oli Jouko Pipatti-Pounusaaren Kittilässä vuonna 1975 äänittämiä kenttä-äänitteitä (Erkki Ala-Könnin kokoelma). Tämä aineisto oli digitalisoitu, jolloin sen käytettävyys oli helppoa. Juuri näistä nauhoista hankittiin kopiot Kittilän kulttuuritoimelle pyynnöstäni, ja ne olivat myös minun pääasiallisena lähteenäni lauluja opeteltaessa. Pipatti-Pounusaaren arkistoäänitteiden lisäksi sain aineistoa tutkimukseeni Vuokko Kiviniemen Kittilässä 1977 äänittämistä kenttä-äänitteistä. Äänitteet olivat vielä digitalisoimatta kelanauhoilla, ja näitä nauhoja käytinkin lähteenäni vain tekemieni litterointien ja muistiinpanojen kautta.

Kansalliskirjaston arkkiveisukokoelma oli myös apunani. Sen kokoelmasta sain hankittua itselleni kopion Lassin Leevin vuonna 1919 omakustanteisesti Oulun läänin työväenkirjapainossa painattamastaan arkista *Kolme laulua*. Sain avukseni myös Kittilän Alakylässä asuvan perinteenkerääjän Pentti Alan yksityisen arkiston. Häneltä sain käyttööni kopion hänen Lapin Radiosta nauhoittamastaan c-kasetista, jossa toimittaja Pekka Lintula haastattelee kelontekemäläistä Feelis Raaterovaa (1994). Feelis Raaterova (s. 1925, k. 2012) kertoo Kelontekemän vanhoista asioista, muun muassa Lassin Leevistä (Yle 1994; Ollikainen 2011, 190). Heikki Laitisen vuoden 1964 Kittilän keruumatkan kenttämateriaalit eivät ole olleet käytettävissäni.

### 3.2 Työskentelymenetelmät

Ääniteaineistoa tutkiessani työskentelymenetelmiäni olivat litterointi ja nuotintaminen. Litteroinnilla tarkoitetaan muun muassa äänitetyn puheen kirjoittamista puhtaaksi, jonka tarkkuus riippuu valitusta analyysitavasta eli siitä mitä sillä halutaan tutkia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Litteroiminen oli jo ensimmäisestä SKS:n vierailusta lähtien käytössäni. Silloin ajattelin, että pärjäisin kirjoittamalla ylös kertojien tarinoiden pääpiirteet. Sain kuitenkin myöhemmin aiheen tarkentuessa huomata muistiinpanojeni olevan vajaat. Jos halusin käyttää laulujen tarinoissa informanttien puhekielistä kerrontaa, olisi minun tehtävä litterointikin sen mukaan. Tämän takia jouduin vielä toisen kerran vierailemaan SKS:n Kansanrunousarkistossa täydentämässä muistiinpanojani puhekielisillä litteroinneilla.

Litterointi tapahtui nauhoja edestakaisin kelaamalla, pieni pätkä laulusta tai puheesta kerrallaan. Mitä tarkemman puhekielisen litteroinnin halusin tehdä, sitä useammin oli yhtä pätkää kuunneltava. Haastavaksi kelanauhojen kuuntelua ja litterointia teki niiden nopeus: toistonopeutta ei pysty samalla tavalla säätämään, kuin nykyaikaisissa tietokoneiden nuotintamisen avuksi kehitetyillä ohjelmilla. Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkistossa vieraillessani, olin jo huomattavasti viisaampi: tiesin tarkkaan mitä olin hakemassa ja miten sen aioin toteuttaa. Onnekseni siellä läpikäymistäni äänitteistä (Erkki Ala-Könnin kokoelma) suurin osa oli digitalisoitu. Tämä helpotti hieman äänitteiden litterointia, mutta vieläkään sen toistonopeutta ei voinut muuttaa digitaaliäänitteiden formaatin takia. Se onnistui vasta Kittilän kunnan kulttuuritoimeen hankittujen CD-R -kopioiden kanssa.

Alusta asti on ollut selvää, että haluan itse laulaa Lassin Leevin lauluja ja tuoda ne näin ihmisten kuultaviksi. Tunnen itseni pikemminkin muusikoksi kuin tutkijaksi ja toimintatutkimuksen lähestymistavoista tuli hyvin luonnollinen osa tutkimustani, koska sen päämääränä on toiminnan samanaikainen tutkiminen ja kehittäminen (Heikkinen 2001, 1996). Tässä kohtaa nojaankin Heikki Laitisen (2003b) ajatuksille musisoivasta tutkijasta – tutkivasta muusikosta:

*Voiko muusikkoudella tavoittaa kadonneita lähteitä? Voiko vuosisadan alun elämyksellistä suhdetta vanhakantaiseen estetiikkaan synnyttää musisoimalla?*

*Voiko muusikkona kehittää itseään niin pitkälle, että pystyy samaistumaan menneen ajan muusikon ajatusmaailmaan ja muusikkouteen? Tutkimusasenne on tiukasti aineistolähtöinen: aineiston on annettava puhutella ja määrätä tutkijaa, ei päinvastoin. (Laitinen 2003b, 336.)*

Laitisen ajatukset mielessä pitäen alkoi konserttikokonaisuuden kokoaminen. Olen antanut aineiston puhutella ja käsikirjoituksen olen sovittanut täysin aineiston pohjalta. Omia ajatuksiani en ole siihen lisännyt ja sovitustyössä olen ottanut huomioon aineiston kontekstin. Olen koonnut laulut eri laulajien muistamista säkeistöistä lähinnä Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkiston ja SKS:n Kansanrunousarkiston arkistoäänitteiltä, mutta myös Heikki Laitisen artikkelia hyväksikäyttäen ja Feelis Raaterovan sekä Ohto Huikurin kertomuksista. Tavoitteenani oli täydentää laulut mahdollisimman täydellisiksi versioiksi. Tämä siksi, koska laulut kertovat poikkeuksetta jonkun tapahtuman minihistorian, mutta joista on ajan myötä unohtunut osia tai niitä ei ole haluttu laulaa niiden arkaluontoisen sisällön takia. Säkeistöjen kokoamisella olen tuonut laulun palasia yhteen ja tarinaa ymmärrettävämmäksi. Kertomukset laulujen takaa olen myös koonnut eri kertojilta. Melodioiden opetteluun olen valinnut yhden laulajan, jonka sävelmän mukaan olen opetellut laulun: ensin hänen laulamansa säkeistöt ja sitten häntä mukailen sellaisia säkeistöjä lauluista, jotka ovat muilta laulajilta täydennetyt.

Opettelussa käyttämieni laulajien valinnan olen tehnyt omien mieltymysteni mukaan, mutta sitä rajasi myös saatavilla olleet arkistoäänitteet. Olisi ollut myös täysi mahdottomuus saada kaikista käsikirjoitukseen valitsemistani lauluista äänitettä samalta laulajalta. Laulujen harjoitteluun käytin Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkiston äänitteitä, sillä Kittilän kunnan kulttuuritoimi oli hankkinut pyynnöstäni kesällä 2012 kopiot Jouko Pipatti-Pounusaaren kenttä-äänitteistä. Olin kesän 2012 töissä Kittilän kunnan kulttuuritoimella, jolloin äänitteet olivat helposti käytettävissäni. Minulla ei olisi opiskelijana ollut rahallisia resursseja hankkia nauhoja itselleni eikä se olisi ollut kovin käytännöllistäkään. Nyt kun nauhoista on kopiot Kittilän kunnan kulttuuritoimella, on kuntalaisilla ja informanttien sukulaisilla helpompi pääsy niiden sisältämiin aineistoihin. En käyttänyt SKS:n arkistoäänitteitä, koska nauhat olivat edelleen kelanauhoina, ja niiden digitalisoimiseen olisi mennyt liikaa aikaa sekä rahaa. Hauska poikkeus oli Jouko Pipatti-Pounusaaren Kittilässä kelanauhalla äänittäminen SKS:n äänite vuodelta 1972, joissa Aarne Kujala laulaa (SKSÄ 72:3-6. 1972; Kper A-K 3806:10-13. 1975). Näin ollen

sain siis käyttöni myös SKS:n äänitteen, vaikka kopio ei kovin hyvälaatuinen olekaan. Lisäksi harjoitteluprosessissa apunani olivat Ohto Huikurilta 9.8.2012 äänittämäni laulut ja Pekka Lintulan (1994) toimittamassa Lapin Radion ohjelma Feelis Raaterovan laulamat laulut.

Käsikirjoitus koostuu kahdestatoista osasta, jotka olen rajannut lauluittain tai aiheittain (LIITE 1). Lauluista kerron tarkemmin 4. luvussa. Käsikirjoituksen osat ovat: 1. Johdanto, 2. Piika-Marin häät, 3. Pilkkalauluista, 4. Toivo-Artturin hautajaiset, 5. Korpeliini, 6. Laulu Välimaan Vilestä, 7. Tervalaulu, 8. Lokoman palo, 9. Laulu ajan vaiheista, 10. Soltun laulu, 11. Yksin täällä ystävättä kuljen, 12. Viimeinen laulu.

Nuotintamisen aloitin käsikirjoituksen jo ollessa pääpiirteiltään valmis, ja kun tilatut äänitteet olivat saapuneet Kittilään. Samalla laulujen harjoittelu ja niiden valikoiminen arkistoäänitteiltä alkoi. Nuotintaminen oli apunani laulujen tyylipiirteitä analysoitaessa ja opeteltaessa. Lauluja harjoitteluun ja nuotintamiseen käytin apunani s8Tunes -sovellusta, joka on ilmainen internetistä ladattava nuotintamisen avuksi kehitetty sovellus, jolla pystyy helposti hidastamaan musiikkia, vaihtamaan sävelkorkeutta ja toistamaan hyvinkin pieniä osia. Laulujen äänenkorkeuden muuttaminen mahdollistivat sen, että pystyin soveltamaan lauluja helpommin omaan äänialaani sopiviksi. Hidastamalla ja tiettyjä osia lauluista valitsemalla helpotin normaalitempolla vaikeammin havaittavien nyanssien ja muunteluiden opettelua.

Tässä työssä esiintyvät nuotinnukset pohjaavat laulujen harjoittelun aikana tekemiini nuotinnuksiin (LIITE 2). Nuotinnukset olen kirjoittanut puhtaaksi Sibelius 7-nuotinnusohjelmaa käyttäen. Olen halunnut tuoda esiin laulajien tyylipiirteitä kirjoittamalla nuotille niekkuja, glissandoja, korusäveliä ja melodian muuntelua. Olen nuotinnuksissa kirjoittanut laulut auki esikuvina toimineiden laulajien mukaan. Ne ovat muokkaamattomina alkuperäisissä muodoissaan niin kuin informantit ovat ne laulaneet. Muita kokoamiani laulujen säkeistöjä en ole nuottiliitteisiin kirjoittanut, vaan ne ovat luettavissa luvussa 4 kommentteineen.

Nuotti on väline, jonka arvo ilmenee siinä mitä sillä halutaan ilmaista ja tutkia. Tässä tapauksessa sillä on kaksi tarkoitusta: auttaa minua opettelemaan laulajien tyylipiirteitä



sekä antamaan jonkinlaista kuvaa laulujen melodioista tämän työn lukijalle. Nuottien tarkoitus ei ole niiden orjallinen seuraaminen. Ne ovat minun tulkintojani eikä nuotti ole yhtä kuvaamansa musiikin kanssa. Se on paperille piirrettyjä viivoja ja pallukoita, joiden tarkoituksena on heijastaa ja antaa viitteitä musiikkista, jota se kuvaa. Koska kyse on kansanmusiikista, oma muuntelu ja variointi ovat sallittuja. Parhaiten nuotit toimivat yhdessä äänitteiden kanssa, joista ne on tehty. (Laitinen 2003b, 229-331; Saha 1996, 130-131.)

Puheosuudet sovitin eri kertojilta niin, että ne havainnollistaisivat mahdollisimman hyvin laulun taustat sellaisellekin kuulijalle, jolle Lassin Leevi on tuntematon. Toisin kuin laulujen opettelussa, en opetellut kertomuksia arkistoäänitteitä kuuntelemalla vaan litteroimistani teksteistä. Olisi ollut myös suuri mahdottomuus opetella kaikkia kertomuksia äänitteiden pohjalta, koska käytössäni oli vain Tampereen Kansanperinteen arkiston Pipatti-Pounusaaren (1975) tekemät äänitteet. Opettelin mahdollisimman tarkkaan tekstit puhekielen mukaisesti, mutta kuitenkin tarkoituksena ei ollut toistaa sanasta sanaan kirjoitettua. Tämänkin tarkoituksena oli tuoda elävyyttä puheeseen ja kertoa tarinat omin sanoin. Kerrontaa helpotti konsertissa käytettävä murre, joka oli minun omaani. Harjoittelun apuna käytin neulomista, koska konsertin aikana tarkoitukseni oli neuloa samanaikaisesti.

### **3.3 Laulujen tulkinta**

*Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja* -konsertin tarkoituksena oli kansanlaulun estetiikan tutkiminen. Lassin Leevin laulut määrittelen kansanlauluiksi, kansanperinteeksi eli folkloreksi. Suomalaisen kansanmusiikin määritelmän lähtökohtana yleisesti pidetään Erkki Ala-Könnin 1961 tekemää määritelmää, jonka mukaan se on kuulonvaraisesti opittua ja säilytettyä perinnettä, joiden alkuperäisiä tekijöitä ei yleensä tunneta. Tuntomerkkejä ovat myös sen muuntelurikkaus, jota ei sido tarkka esikuva sekä sävelilmaisussa ilmenevä melodian muuntelu. Kansanmusiikki on sosiaalisesti sidonnainen, ja se lähinnä palvelee käytännön elämää, tarvetta ja seremoniaa. (Saha 1996, 25-26.)

Lassin Leevin laulut levisivät ihmiseltä toiselle suurimmaksi osaksi kuulonvaraisesti, vaikka laulut olisikin opittu painetusta tekstistä kuten arkiveisuista ja lauluvihoista. Tätä kuulonvaraista oppimisen menetelmää, joka perustui kirjalliseen lähteeseen, sanotaan bookloreksi. Yleistä 1800- ja vielä 1900-luvun alkuun asti oli käsinkirjoitettujen lauluviikkojen kokoaminen: laulujen sanoja kirjoitettiin vihkoon muistin tueksi. Tapa yleistyi kirjoitustaidon yleistyessä, ja niitä kirjoittivat kaikki. Tämä ilmenee hyvin myös arkistoäänitteillä: niissä lauletaan lauluja tai muistellaan sellaisen olleen joskus olemassa. Lassin Leeviltä itseltään sanottiin jääneen kolme senttiä paksun vihkon verran lauluja. Vihkojen arvostus on ajan ja painettujen laulukirjojen myötä vähentynyt, ja ne ovat painuneet unholaan, kadonneet tai jopa tarkoituksella tuhottuja. (Saha 1996, 91; Asplund 2006, 271.)

Mitä sitten kansanlaulun estetiikka tarkoittaa? Ennen kaikkea koen sen säestyksettömäksi lauluksi. Laulujen säestäminen on tullut kansanomaisen musiikkikulttuurin osaksi vasta noin sata vuotta sitten. Säestyksen puuttuessa kiinnittyy huomio itse lauluun, ja sen nyansseihin. Kansanlaulujen laulamisen objektiivisuus oli myös konsertissa tutkimuksen alla ja osana sen estetiikka. Tarkoituksena ei ollut paatoksellisesti tulkita laulujen tekstejä vaan laulaa sen enempää takertumatta ja alleviivaamatta niitä. Se ei tarkoita, etteikö tekstillä olisi merkitystä sillä tekstillä on aina suuri merkitys laulamiseksi, mutta se sai puhua omasta puolestaan tyrkyttämättä vastausta kuulijalle siitä, mitä laulusta pitäisi tuntea tai miten sen pitäisi tulkita. (Laitinen 2003b, 314.)

Konserttiin lähdin hakemaan samanlaista tunnelmaa kuin mitä olin kokenut arkistoäänitteillä. Yritin päästä sisälle nauhoitustilanteeseen ja informantin pään sisälle, kokea sen mitä hän voisi mahdollisesti tuntea tilanteessa. Rekvisiitaksi olin hankkinut räsymaton, keinutuolin, neuletyön, pöydän ja kahvimukin. Istuin keinutuolissa keinuen, neuloen ja välillä kahvikupista ryystäen. Siinä sitten kertoilin ja laulelin, yleisön toimiessa ”kerääjän” roolissa. Olin antanut itselleni vapauden olla täysin varma mutta myös hieman epävarma ja jopa unohdella asioita, aivan niin kuin monet informantit tekevät arkistoäänitteilläkin. Laulujen ei ollut tarkoitus kuulostaa täysin samalta kuin informanttien laulamana. Tarkoitus oli laulaa omalla äänellä, omien tulkintojen mukaan, mutta kuitenkin esikuvana toimineen laulajan tyylipiirteitä mukaillen. Heikki Laitinen (1995) ilmaisee kansanlaulun olemuksesta seuraavasti:

*...kansanlaulun syvin olemus on se, että jokainen laulaa omalla äänellään, kuuntelee omaa sisintään. Oma ääni on ainutkertainen ja korvaamaton, ei sitä tarvitse muuksi muuttaa. Ihmisen ääni on ihmeellinen ennen kaikkea sen vuoksi, että se on kokonaan meitä itseämme. Me elämme ja olemme itse äänessämme, emme ainoastaan sanoissa ja sävelissä joita laulamme, vaan kaikkea itse äänessä, sen värissä, sen maussa, sen tuoksussa. Elämänhistoriamme on ne muokannut itsensä näköiseksi. (Laitinen 1995, 23.)*

### 3.4 Esikuvina toimineet laulajat

Kerron seuraavaksi hieman valitsemieni laulajien taustoista ja tyyleistä. Laulajia ovat: *Sylvi Kujala*: Piika-Marin häät (Kper A-K 3816:16. 1975); *Aarne Kujala*: Toivo-Artturin hautajaiset (Kper A-K 3806:10. 1975, kopioitu SKSÄ 72:3. 1972), Laulu Välimaan Villestä (Kper A-K 3806:11. 1975, kopioitu SKSÄ 72:4. 1972) ja Soltun laulu (Kper A-K 3806:12. 1975, kopioitu SKSÄ 72:5. 1972); *Vilho Kiviniemi*: Korpeliini (Kper A-K 3846:4. 1975); *Ohto Huikuri*: Tervalaulu ja Laulu ajan vaiheista (2012); *Feelis Raaterova*: Lokomon palo (Yle 1994); sekä *Aino Sassi*: Yksin täällä ystävättä kuljen (Kper A-K 3843:2. 1975).

Laulajista Sylvi (entinen Huikuri ja Hast, s. 9.7.1910, k. 1990) ja Aarne Kujala (s. 15.5.1905, k. 1973) ovat sisaruksia ja heidän laulutyylyissään on hyvin samanlaisia piirteitä. Tyylin selvin piirre on sen rytmillisuus. Laulujen tempot ovat tanssittavia. Aarne kuitenkin laulaa sisaruksista koristeellisemmin kuin Sylvi, jonka laulu on suorempaa. Sylvi ja hänen siskonsa Elviira (Viira) Huikuri (os. Kujala, s. 1.12.1907, k. 2.5.1988) olivat jo pienestä asti laulaneet rahasta savotoilla ja tansseissa ympäri maata. Olipa heillä ollut perheorkesterikin, sillä oli perheessä melkein jokainen laulanut tai soittanut jotakin soitinta. Tämä osaltaan selittää Kujalan sisarusten rytmisen laulutyylin ja varsinkin Sylvin laulutyylin, joka oli jo lapsesta asti laulanut tansseissa. (SKSÄ 71:9; 72:10-11. 1972; Huikuri 2012; Ollikainen 2011, 196, 201.)

Ohto Huikuri (s. 6.1.1946) on samaa musikaalista sukua Sylvin ja Aarnen kanssa. Ohton äiti on Kujalan sisaruksiin kuuluva Elviira Huikuri. Elviira ja Sylvi olivat olleet Huikurin veljesten kanssa naimisissa: Elviira Vieno Huikurin (s. 5.1.1902, k. 11.1.1978) ja Sylvi Vihtori Huikurin (s. 7.6.1894, k. 1941) kanssa. Kummatkin miehet olivat 2-rivisen haitarin soittajia, ja haitari olikin perheessä suosituin instrumentti. Perheorkesterilla olivat

kiertäneet tanssipaikkoja ympäri Lappia ja muutakin Suomea. Ohtonkin laulutyyli on ominainen on hyvin rytmisen ja suora laulutapa. Hän kuuluu toisen maailmansodan jälkeen syntyneisiin suuriin ikäluokkiin, jonka lapsuudessa musiikillista maailmaa olivat perheen keskuudessa soitettun ja laulettun musiikin lisäksi äänilevyt ja radio. (Huikuri 2012, Ollikainen 2011, 192, 196; SKSÄ 71:2, 9; 72:10-11. 1972.)

Vilho Kiviniemeä (s. 25.12.1920), Aune Pellikkaa ja Elvi Kauppista Jouko Pipatti-Pounusaari oli äänittänyt Kolarissa 1975. Vilhon suku on lähtöisin Kaukosesta, ja kaimansa, kansanedustaja Vilho Kiviniemi oli hänen isänsä serkku. Vilho oli ollut Lassin Leevin kanssa samalla savottakämpälläkin (Kper A-K 3843:15; 3844:2. 1975). Ihastuin Vilhon laulamaan lauluun Korpeliinista (Kper A-K 3846:4. 1975) välittömästi sen kuulleessani. Hän laulaa melodian monipuolisesti muunnellen, ja nopeuttaen ja hidastaen laulunopeutta. Hän laulaa säkeistöt aina hieman eri tavalla, melodiana muunnellen ja leikkien laulunopeudella. Säkeistöjen alut, ensimmäinen ja toinen säe, ovat yleensä rytmisesti tasaisempia, kunnes kolmannen säkeen lopulla Ville hidastaa laulunopeutta kunnes nopeuttaa jälleen laulun parille viimeiselle tahdille. Katso tarkempi kuvaus nuottiliitteestä (LIITE 2/5).

Kelontekemäläinen Feelis Raaterova (s. 1925, k. 2012) on koko elämänsä ajan tehnyt kovasti töitä. Hän on ollut metsätyöläisenä ja uitoissa mukana (Ollikainen 2011, 190; Yle 1994). Hän laulaa laulun *Lokoman palo* hyvin rytmikkäästi ja jopa aksentoi joitakin laulun ääniä varsinkin laulun toisessa osassa (LIITE 2/10).

Aino Sassi Kittilän Kirkonkylältä lauloi Pipatti-Pounusaarelle viisi Lassin Leevin lauluina pitämiään lauluja. Kuitenkin vain yksi osoittautui tutkimuksissani Leevin tekemäksi: *Yksin täällä ystävättä kuljen* (Kper A-K 3843:2 1975). Aino laulutyyli on paljon rauhallisempi, kuin Sylvi Kujalan ja toisin kuin Kujala, Aino ei laula pelkästään rintaäänellä vaan käyttää myös ohennetta (pää-ääntä). Lisäksi hän ei laula laulua rytmillisesti tasaisesti vaan muuntelee sitä (LIITE 2/13).

## 4 KÄSIKIRJOITUKSEN LAULUT

Lassin Leevi oli viisunikkari, joka teki lauluja, mutta hän ei tehnyt itse melodioita lauluihin vaan käytti siihen aikaan hyvin tunnettujen laulujen melodioita. Tapa on tyypillistä nimenomaan arkkiveisuille (Asplund 2006, 264), mutta se on Lassilan tuotannossa hyvin yleistä. Monesta lähteestä on kuitenkin käynyt ilmi, että hän olisi säveltänytkin kappaleet itse, mutta melodioiden aiheet antavat kuitenkin ymmärtää toisin. Joissakin lauluissa on kaksoispisteet (: :) merkitsemässä säkeiden kertausta, jolloin kaksoispisteiden väliin jäävät säkeet lauletaan kerraten. Itse melodioiden alkuperin en tässä työssäni ole sen kummemmin perehtynyt, kuin mitä käyttämissäni lähdeaineistoissa on ilmennyt.

Luvuissa 4.1-4.9 kuvaan käsikirjoituksessa mukana olevia lauluja. Näiden lisäksi luvussa 4.10 kerron käsikirjoituksen ulkopuolelle jääneistä Lassin Leevin lauluista. Käsikirjoituksen ensimmäinen osa *Johdanto* (LIITE 1/2) kuvaa Lassin Leeviä lauluntekijänä ja laulajana, hänen taustaansa sekä ulkonäköään. Johdannon olen sovittanut Heikki Laitisen (2003a, 118-120) artikkelin pohjalta sekä Kalle Seppälän (SKSÄ 68:9, 69:1. 1972), Liisa Tammelan (SKSÄ 73:9. 1972), Uuno Johannes Johaninpoika Kiviniemen (Kper 8079: 9, 13. 1977) kertomusten mukaan.

### 4.1 Piika-Marin häät

Piika-Marin häät kertoo Lassin Leevin ensimmäisen serkun Nikun Marin ja hänen sulhasensa Ranta-Aukun häistä (LIITE 1/2). Tarina ja laulu perustuvat Sylvi Kujalan kertomuksille laulun synnystä (SKSÄ 72:16. 1972; Kper A-K 3807:9; 3816:15. 1975). Näistä kertomuksista käytin käsikirjoituksessani nauhaa Kper A-K 3807, koska nauhalla oleva tarina on yksityiskohtaisempi kuin kaksi muuta. Opettelussa käyttämäni äänite oli Kper A-K 3816 (LIITE 2/1). Laulun kolme säkeistöä ovat kokonaisuudessaan tältä äänitteeltä.

Tätä laulua ei ole löytynyt kenenkään muun laulamana, mutta uskon sen olevan Lassin Leevin tekemä Sylvi Kujalan yksityiskohtaiseen kertomukseen nojaten: laulun

tapahtumahetkellä Nikun Marin ja Ranta-Aukun häissä olivat olleet mukana muun muassa hänen ensimmäiset serkkunsa Kalle Kujala, hänen ensimmäinen miehensä Vihtori Huikuri sekä itse Lassin Leevi. Tarinan mukaan hääväki oli tullut Kittilästä, Mikkelin kirkosta viettämään häitä Tepsan Mustanvaaran taloon, jossa morsian oli ollut palvelijana kauan aikaa. Sulhanen oli Ranta-Aukku Kittilän Jeesiöjärvestä. Vuosi oli Kujalan mukaan 1918, nälkäaika. Häitä oli vietetty ja sörröä keitetty piisissä. Sörrö oli korvikekahvia, joka keitettiin ohran jyvistä. Kuitenkaan Lassin Leeville ei tarjottu sörrökahvia. Ja Lassin Leevin terävän kielen ja laulutekovalmiuden tietäen, oli tämän innoittamana tehnyt asiasta laulun ja sen myös jo häissä esittänyt:

*Lassin Leevi otti taskusta paperin ja kynän, ja nyt tepsalaiset istuvat siinä penkillä ja väkiä on pirtti täynä niin. Jok alko kirjottamhan siinä penkillä. Jo oli sanonu siinä sitte, että saako hänki tehä ja esittää tässä nyt tuon yhen laulun. Ne oli ihastunhet kaikki, morsian, sulhanen ja kaikki, jo olla hyvä ja alkaa. (Kper A-K 3807:9. 1975.)*

Laulu ei ollutkaan sitä mitä ajateltiin, nimittäin laulun tuoksinassa oli meinannut sulhanen käydä Lassin Leeviin käsiksi. Ranta-Aukkulla oli puhevika. Sylvi Kujala kertookin:

*Niinku se ei osaanu se Ranta-Aukku kirotta, ku se oli paskakielinen. Niin se sano että soli saatana, mutta se pani että aatana. (Kper A-K 3807:9. 1975.)*

Laulun melodiana on Suomen kaartin paluu laulu Turkin sodasta 1878. (Ollikainen 2011, 53; Saunio & Tuovinen 1978, 137-138.)

1. *: Häitä täälä juotiin ja sivu meistä vietiin,  
piika-Marin häissä täällä runnoillaan.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täälä runnoillaan.:*
2. *:Sulhanen on sorja ja morsian on korja  
ja kolari on sulhasen kaulalla.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täälä runnoillaan.:*
3. *:Sulhanen se vannottaa ja morsianta varottaa  
Ahvenjärven poikain seurasta.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täälä runnoillaan.: (Kper A-K 3816:16. 1975.)*

## 4.2 Pilkkalaulut

Tähän osuuteen käsikirjoitusta olen ottanut lyhyitä kuvauksia kolmesta pilkkalaulusta ja niihin liittyvistä tarinoista Reino Jalmari Tammelan (s. 6.7.1922) ja Uuno Johannes Johaninpoika Kiviniemi (s. 24.6.1909) kertomusten mukaan (LIITE 1/3). Jalmari Tammela on Lassin Leevin sisaren poika, joka saneli kaksi enonsa tekemää pilkkalaulua. Ensimmäinen kertoo Nestori Vuollin Neuvostoliiton matkasta. Nestori oli nuorenamiehenä 1932 lähtenyt laman ja ”Lapuan liikkeen” painostuksesta parin muun kelontekemäläisen miehen kanssa Venäjälle rakentamaan Karjalan Neuvostotasavaltaa, josta sitten parin vuoden päästä palasi takaisin. Laulu on käännetty Jalmarin mukaan jostakin ”Amerikan laulusta”. (SKSÄ 73:5. 1972; Ollikainen 2011, 69.)

*Sempälaiset terveiset se Vuollen Nestori kommunistivalloista toi, että mitä hän työllään ansaitsi niin kaikki hän viinassa joi. (SKSÄ 73:5. 1972.)*

Lassin Leevi oli tämän laulanut Kelontekemäjärvellä Nestorille, joka ei ollut siitä iloissaan ja oli meinannut käydä käsiksi. Jalmarin kertoman mukaan hänen isänsä, Lassin Leevin lanko olisi varoittanut Leeviä menemästä laulamaan pilkkalaulua tanssipaikalle:

*Isä kielsi, älä mene, pieksävät sinut. Tuota, tuommosen laulun olit tehnyt. Ei ole soveliasta mennä. (SKSÄ 73:5. 1972.)*

Toinen Jalmari Tammelan sanelema laulu kertoo Ylläs-Matista:

*Ylläs-Matti se oikoi pieneltä käyrältä jätkältä suuta. Leveällä kämmenellä aikoi liikutella hänen leukaluitaan. (SKSÄ 73:6. 1972.)*

Lassin Leevi oli riitaantunut Ylläs-Matin kanssa ja tappeluksihan se oli mennyt. Jalmarin kertoman mukaan Ylläs-Matilla oli hyvin pienet kädet ja niinpä Leevi laulaakin sarkastiseen tapaan hänen ”leveästä” kämmenestään. Käyrällä jätkällä tässä luultavasti tarkoitetaan Lassin Leeviä itseään, jonka yksi kutsumanimi oli ”käyräjätkä” hänen käyrän selkensä takia. (SKS 73:6. 1972; Laitinen 2003a, 121.)

Uuno Johannes Johaninpoika Kiviniemi (s. 24.6.1909) kertoo tarinan vaalajärveläisen opettajan pilkkalaulun tekemisestä:

*Jossaki Vaalajärvellä oli opettaja, joka oli riitaantunu kylän kanssa ja laittanu laulun kyläläisistä. Niin jonki sävelenki, mutta anto Leeville, että "minkähänlainen*

*sävel tuohon sopis?" Leevi ku sai, se katto sen ja sano, että: "kyllähän se opettajanki sävel oli hyvä", mutta sanat oli päinvastasia, ko Leevi laulo. Ja opettaja suuttu, että muutoki muuttu. Kun se alko laulamhan opettajasta eikä kyläläisistä. (Kper 8079:14. 1977.)*

### 4.3 Toivo-Artturin hautajaiset

1. *Pieni minulla on tietopuoli,  
kuiten alan laulaa.  
:Kostutelkaa kylän ämmit  
laulupojalta kaulaa.:*
2. *Arttu-Toivo tuola leppää,  
tuola saaren männyn alla.  
:Kun ei sulholla varat riitä,  
eikä Aapo hautahan kannaa.:*
3. *:Arttu pojalla tilikkuhärkä,  
sehän juosta jaksaa.:  
:Jolla aikoo morsiaamelle  
synninkivun/t maksaa.:*
4. *:Arttu-Toivon hautajaiset  
oli yössä pimijässä:  
:Ettei tästä kansalaiset  
tulis tietämähän.: (SKSÄ 72:3. 1972;  
Kper A-K 3806:10. 1975.)*
5. *:Maissi varmaan on saanut monta  
surunkyyneltä maistaa.:  
(Huikuri 2012.)  
:Ku isä taisi nyt pikkuraukasta  
kirkkolihan paistaa.: (SKSÄ 72:3.  
1972; Kper A-K 3806:10. 1975.)*
6. *:Nuoret illalla kävelevät  
Kellojärven jäälle.:  
:Arttu laskee sepeleen  
sen pienen arkun päälle.: (Huikuri  
2012.)*

*Toivo-Artturin hautajaiset* on laulu Toivo-Artturi nimisestä pienestä poikavauvasta. Toivo-Artturi syntyi pienenä keskosena, jonka elämä päättyi varsin varhain. Kuolemasta oli kaikenlaisia huhupuheita ja epäiltiin, ettei se aivan normaali kuolema olisi ollutkaan. Näiden puheiden mukaan Lassin Leevi teki laulun. Lapsen vanhemmat oli nuoripari Vaaralan Maissi ja Jyvälän Arttu, jotka eivät kuitenkaan koskaan päässeet naimisiin, niin kuin laulun toisessa säkeistössäkin sanotaan, *kun ei sulholla varat riitä* eikä myöskään Maissin äiti sallinut sitä. (SKSÄ 74:7-8. 1972; Huikuri 2012.)

Käsikirjoituksessa kerron Elisabet (Liisa) Tammelan (s. 16.9.1895), Lassin Leevin siskon tarinaa hänen ollessa jauhamassa jauhoja käsikivillä Vaaralassa juuri silloin kun talon tytär, Maissi synnytti poikansa Toivo-Artturin (LIITE 1/3). Vuosi oli ollut 1918, sodan jälkeinen vuosi ja nälkäaika, jolloin moni oli tullut töiden ja ruuan perässä Kittilästä Kelontekemään. Liisa oli ollut ladossa jauhamassa jauhoja, kun Maissin äiti oli tullut sanomaan, että se oli



synnyttänyt lapsen:

*Tullee sanomhan mulle: ”käy sie kattomassa Maissin tehelmystä nyt”. Mie että: ”ei kait vielä ole saanu?” ”On se saanu.” Ja tuota, se oli vain semmonen pieni keskonen. No se, mie että: ”no kyllä mie käyn kattomassa, ko tuota mie saan nämät jauhot pyhityksi.” (SKSÄ 74:7. 1972.)*

Käsikirjoituksesta jätin pois Liisan kertomuksen siitä, miten hän lapsen nähdessään oli keksinyt jutun, jonka mukaan Vaaralaan olisi tullut sotilas. Tarina jatkuu, miten lapsi kuitenkin kuoli sen jälkeen, kun se oli ehditty kastaa, ja vietiin sitten Manalaisaareen hautaan. Manalaisaari on Kelontekemäjärvellä oleva saari, jota käytettiin väliaikaishautapaikkana kesäaikana, kelirikkokausina ja levottomina aikoina. Saarella on ollut hautamänty, jonka alle vainajat on haudattu. Laulun toisessa säkeistössä lauletaankin: *Arttu-Toivo tuola leppää, tuola saaren männyn alla.* Sieltä Toivo-Artturi siirrettiin Kittilän hautausmaalle. Vilho Koskela kirjoittaa Kansan Tahdossa 1974, luultavasti perustuen Toivo Frimanin kertomukselle, miten Toivo-Artturin ruumis olisi unohtunut Manalaisaareen yli vuodeksi ennen sen siirtämistä Kittilään. Kirjoituksesta saa käsityksen, että näin pitkä ruumiin säilytysaika Manalaisaarella olisi ollut epätavallista. Ruumiit siirrettiin Manalaisaaresta Kittilään mahdollisimman nopeasti kelien ja vallitsevan tilanteen sen salliessa. (SKSÄ 74:7. 1972; Ollikainen 2011, 24-25; Koskela 1974, 4.)

Liisa jatkaa kertomustaan Toivo-Artturin isästä, Jyvälän Artusta, joka hukkuu nuorena miehenä armeijassa ollessaan Inarijärven Luusuassa, Paatsjoki-suulla. Kalle Seppälä kertoo tapahtuneesta:

*Ne oli tuota laskenhet, ne oli hihtänhet Luutuaa (Luusua) poikki pojat ja ne oli lähtenhet hihtämhän taas siitä niin se oli miesten välistä kuollu ja menny. (SKSÄ 69:8. 1972.)*

Seppälä kuitenkin sekoittaa isän ja pojan keskenään, Jyvälän Artun sijaan hän puhuukin Toivo-Artturista. Laulun toisessa säkeistössä viitataan Aapoon, joka on tarkoittanut Arttu Jyvälän isää, Juho Aapoa. (SKSÄ 69:8, 74:7. 1972; Ollikainen 2011, 131-132.)

Laulun olen opetellut Aarne Kujalan laulaman mukaan (LIITE 2/3). Laulun neljä ensimmäistä säkeistöä ovat Aarne Kujalan mukaan ja kaksi viimeistä säkeistöä ovat Ohto Huikurilta. Olen kuitenkin viidennen säkeistön toista osaa muuttanut Aarne Kujalan

laulaman mukaan. Hän laulaa: *Arttu Toivon hautajaiset oli yöllä pimijässä. Isä taisi nyt pikku raukasta kirkkolihan paistaa.* Jätin tämän pois, koska hän toistaa säkeistön ensimmäisen osan jo neljännessä säkeistössä. (SKSÄ 72:3. 1972; Kper A-K 3806:10. 1975.)

Sylvi Kujala laulaa nauhalla Kper A-K 3817: *Arttu tuumaili heilallensa, mennään Mikkelin kirkkoon. Ku isä taisi nyt pikku raukasta kirkkolihan paistaa.* Jätin tämän pois käsikirjoituksesta, koska säkeistön osat ovat eri säkeistöstä päätellen toisen ja neljännen säkeen riimittömyydestä. Tähän säkeistöön viittaa käsikirjoituksessa laulun lopussa oleva Sylvi Kujalan kertomuksen Toivo-Artturin ruumiin siirrosta Manalaisaaresta Kittilään:

*Se kuule palo se Jyvälän venehuone, ja se tuothin, että lähethän aamulla Mikkelin kirkhon tuonne Kittilhän. Silloin Toivo-Artturi tuothin sieltä Manalaisaaresta. Se oli kesän sielä ja niin lähethän Mikkelin kirkhon ja kannethan Kittilhän se. Ja silloin se sytty palamhan kuule sitte se venehuone, ja se palo se Toivo-Artturi ja niin syän oli jääny vain palamatta.* (Kper A-K 3817:12-13. 1975.)

#### 4.4 Korpeliini

*Korpeliini* on laulu ”luvattomista naissuhteista” (LIITE 1/4). Samueli Korpeliini oli tullut Pyhäjärveltä töihin pohjoisen metsätyömaille, siellä sitten iskenyt silmänsä Niemelän Kallen vaimoon Alliinaan. (Kper A-K 3846:4. 1975.)

- |   |   |
|---|---|
| <p>1. <i>Nyt minä laulan laulua näin,<br/>laulampa värсын vielä etehenki päin,<br/>:tuosta Niemelän Kallen kohtalosta<br/>ja siitä hänen komiasta vaimostaan.:</i></p> <p>2. <i>Samueli Korpeliini Pyhäjärveltä,<br/>emäntärouva Sodankylän Niemelästä<br/>:Alkoivat maata salaa vuoteessa-saa,<br/>Kalle Niemelän suukamarissa-sa-<br/>saa.:</i></p> <p>3. <i>Sielä he jutteli tuhansista<br/>nuista Erkki Kurkisen saatavista.<br/>:Nekin oli tullu jo kuitatuksi<br/>emäntien kutjuin suikatuksi.:</i></p> | <p>4. <i>Sielä he jutteli myös lemmestä näin.<br/>Kalle loi katseensa sinne päin:<br/>:Onko tuoki jehovalta sallittu,<br/>että on mun sydänekäby vangittu.:</i><br/>(Kper A-K 3846:4. 1975.)</p> <p>5. <i>Ei Alliina muistanu sanojansa<br/>eikä niitä kalliita valojansa,<br/>:kuinka ne pyhän liiton solomisivat,<br/>ku vihkipallolle polvistuvat.:</i><br/>(Kper A-K 3806:14. 1975.)</p> <p>6. <i>Kalle näki kaikki jo menneeksi,<br/>päätti hän luopua jyvistäänkin.<br/>:Heti nämä rekehänsä mulujautti,<br/>näistä sälli taipaleella kiittää<br/>suljautti.:</i></p> |
|---|---|

7. *Korpeliini oli kyllä maailmanmies,  
Senhän tuo Niemi Kalle varmaan  
ties.  
Vaan :eihän se uskonu vamoansa,  
että sen Korpeliinin puolensa saa.:  
(Kper A-K 3846:4. 1975.)*
8. *Kauan on mun omaisuutta kiistetty,  
nyt ne on viimisekki riistetty.  
:Totta mulle aukee orvon tie,  
koska multa Korpeliini vaimon vie.:  
(Kper A-K 3846:4. 1975.)*
9. *Matka on Rajalasta Niemelään taas,  
kuiskaili emännälle: ”jääkö palkatta  
haas?”.  
:Sänkyn tein kuukautessa seitsemässä  
ja Nylppä oli kaverina veistämässä.:  
(Kper A-K 3806:14. 1975.)*
10. *Jos Matokumpu kaikki meille kertova  
vois,  
varmasti kummat jutut julki tois.  
:Hetun Kustun koira haukku taivaan  
tavaraa  
ja Korpeliini heilutteli  
vaihtotavaraa.:  
(Kper A-K 3806:14. 1975.)*

Laulun olen opetellut Vilho Kiviniemen (Kper A-K 3846:4. 1975) laulaman mukaan (LIITE 2/5). Laulun säkeistöt 1-4 sekä 6-7 ovat hänen laulaman mukaan otettuja. Laulun muut säkeistöt, 5 ja 8-10 ovat Sylvi Kujalan (Kper A-K 3806:14. 1975) laulaman mukaan. Ohto Huikuri kertoo omakustanteisesti tekemässään äänitteessä, *Karhea Kabaree Katsaus*, laulun taustasta:

*Korpeliini oli vallannu Niemi Kallella vaimon, jonka oli luvannu viiä Tamperhelle esiintymhän maksun eestä lapinpuvussa. Ja yhdessä Korpeliinista kertovassa laulun säkeistössä mainithan, että: ”ja alkoivat laitella lapinpukuja ja maksun eestä Tampereelle irvikuvia”. (Huikuri.)*

Ohto Huikuri kertoi minulle joidenkin säkeistöjen taustoista. Korpeliini oli saanut töitä sängynrakentajana, mutta ei ollut työssään kovin taitava. Yhdeksännessä säkeistössä lauletaan: *Sänkyn tein kuukautessa seitsemässä ja Nylppä oli kaverina veistämässä.* Nylppää ei ollut olemassakaan: se oli vertauskuva huonolle sängyn rakentajalle. Huikuri kertoo arvelleensa viimeisen säkeistön tarkoittavan sitä, että Hetun Kustu, oli ollut koirinensa metsästävä ja nähnyt sitten mitä Matokummussa Korpeliini ja Alliina olivatkaan tekemässä. (Huikuri 2012.)

#### 4.5 Laulu Välimaan Villestä

1. *Ja illalla pimiällä piipun vieressä,  
käyrä jätkä ku köyri.  
Sieltä se tyttöin tallesta nuita  
tyhyjiä pulloja löysi.*
2. *Minä kiellän likat elohopiata  
syömästä,  
sei ole terveellistä.  
Saapi nuita lääkkeitä muualtaki,  
mutta en minä tietä mistä.*
3. *Ja Välimaan Ville se köökin sängyssä  
olkapuolen laukkaa heitti.  
Tyttären äiti Välimaan Villelle  
palakintosörröt keitti. (SKSÄ 72:4.  
1972; Kper A-K 3806:11. 1975.)*
4. *Ja kahtellakymmenelläviitellä  
markalla  
Välimaan Ville ku paino.  
:Niin siitpä päivästä viisastui  
toi Artturi-herran vaimo.:*
5. *Suurimmat kiitokset ansaita mahtaa  
tuo taitava Välimaan Ville.  
:Ko oppilas kympin urkkoja antoi  
poropoika Lutvikille.: (Kper A-K  
3816:17. 1975)*
6. *Minäpä se olen se laulajapoika,  
joka laulaa luikuttelen.  
:Ja tämän kylän ämmäiltä viilipiimää  
kerjätä ruikuttelen.: (Huikuri 2012.)*

Aiheena on ”suvunjatkamisyritys”. Kaksi ensimmäistä säkeistöä kertovat jo suvunjatkamisyrityksen keskeyttämisestä. Huikurin kertoman mukaan tyttöjen tallesta löytyneet pullot olivat toisessa säkeistössä mainittuja elohopeapulloja. Elohopeaa käytettiin ennen laittoman abortin tekemiseen. Itse laulun päähenkilö, Välimaan Ville oli Kelontekemällä Nikun Villeksi kutsuttu mies, jonka naisseikkailuista laulu kertoo (LIITE 1/5). Huikuri selittää poropoika Lutvikin liittymisen lauluun:

*Lutviki liitty sillälailla, että se oli luvanu, että ko kympin maksat niin saat sieki, se tyvär. (SKSÄ 72:4. 1972; Kper A-K 3806:11; 3816:17. 1975; Huikuri 2012.)*

Laulun olen laulanut Aarne Kujalan (SKSÄ 72:4 1972; A-K 3806:11) mukaan ja myös laulun kolme ensimmäistä säkeistöä ovat häneltä suoraan samalta nauhalta (LIITE 2/8). Neljäs ja viides säkeistö on Sylvi Kujalan (Kper A-K 3816:17. 1975) laulaman mukaan ja viimeinen säkeistö Ohto Huikurilta (2012). Ohton mukaan tämä kuudes säkeistö olisi koko laulun ensimmäinen. Olen sen käsikirjoituksessa kuitenkin jättänyt laulun viimeiseksi säkeistöksi.

#### 4.6 Tervalaulu

Heikki Laitisen (2003a, 120) mukaan *Tervalaulu* olisi ollut yksi Lassin Leevin suosituimmista lauluista, jonka hävyttömiä ”värssyjä” eli säkeistöjä miehet mielellään lauloivat (LIITE 1/6). Laulun melodia on *Vuonna kuuskymmentäkuus*, joka on esiintynyt ensimmäisen kerran Herman Saxbergin arkiveisussa *Mokoman hupanen Runo-Laulu Wiinasta, Oluesta ja Kahweesta*, ja kuului aikansa suosikkisävelmiin (Asplund 2006, 264-265, Saunio ym. 1978, 103). Ohto Huikuri (2012) kertoi Tervalaulun olleen tepsalaisille yksi arkaluontoisimmista lauluista. Kalle Seppälä muisteli laulussa olevan 32 säkeistöä (SKSÄ 69:10. 1972). Laulun henkilökohtaisuuden ja rivouden takia monia säkeistöjä ei ole haluttu laulaa, ja ne sitä myöten ovat painuneet unholaan. Laulun ensimmäinen ja tunnetuin säkeistö on:

*Me tervaruukin pojat oomme köyhiä,  
ja yhteiskunnalle nöyriä.  
Me kunnalle tervoja laitamme  
ja nälijältä niskoja taitamme.* (Laitinen 2003a, 116.)

Laulu perustuu tervan polttamiseen Kittilän kunnan rajalla, Mellantörmällä (Huikuri 2012). Jalmari Kokko (s. 1902) kertoi Heikki Laitiselle 1964:

*...Lassin Leevi teki silloin jälkkin maailmansodan 1918 ja kun se tuli tavallaan semmonen työttömyys ja pula-aika tänne Kittilään, niin Kittilän kunta päätti, että tässä täytyy jotaki työttömyystyötä järjestää ja niin alettiin tervoja laittamhan, kunta alko tervaa laittamhan näille työttömyystöinä. Ja niin tämä tervaruukin homma oli semmosta köyhäinlaista, että siinä eivät ne työntekijät hankkinhet erikoisemmin ja tämä Lassin Leevi sitten teki siitä tämmösen laulun, se oli pitkä laulu...*

*Tepsasta kuuluupi kummia,  
ku sielä on jos minkälaista hommia.  
Kun joppareiden pää se on piruäijä,  
joka Lenkolan aittaa lihat läijää.* (Laitinen 2003a, 116.)

Käsikirjoituksessa olen kertonut Kalle Seppälän (SKSÄ 69:10.1972), Ohto Huikurin (2012) ja Laitisen (2003a, 116) kirjoittaman Jalmarin Kokon kertomuksen mukaan laulun taustasta. Laulun säkeistöjen sirpaleet olen kerännyt edellä mainitsemistani lähteistä. Itse laulun olen opetellut Ohto Huikurin (2012) minulle laulaman melodian mukaan (LIITE 2/9).

Laitisen (2003a) artikkelissa Jalmari Kokko kertoo, kuinka hän kyllä tuntisi useamman säkeistön Tervalaulusta, mutta ei niiden sisällön takia halua niitä laulaa. Osa lauluissa mainittavista henkilöistä kun saattoi vielä elää (Laitinen 2003a, 116). Kalle Seppälä kuitenkin laulaa kolme säkeistöä Jouko Kerolalle 1972. Ensimmäisessä hän kertoo Lassin Leevin laulujen syntymisestä:

*Leevi oli kyllä sellanen poika, että se laulo, jos vertailun vuoksi sanos, että tuota kun sillon ku se Tervalaulua rustas. Ja Tepsassa oli olhet kylätanssit sitte. Oli joku mies käyny jotaki tyttöä pyytämässä tanshin. Ja se ei lähteny, ja se sai pitkän nokan. Leevi hyppäs ja lähti, ja sai pitkän nokan. Ja ku käveli yli lattiiaa, se laulo jo...*

*Ei ollu meillä kaupunkioppia,  
kun he anteli pitkiä nokkia.  
Eipä heitä kumarra ku räätäri... (SKSÄ 69:8. 1972.)*

Säkeistön viimeinen säe jää kuulumatta, kun laulu loppuu naurun remakkaan ja kommenttiin: *No ku se on yleensä semmonen räävänlainen laulu.* Tämän kommentin jälkeen hän laulaa vielä kaksi hyvinkin rääviä säkeistöä:

*Eräs tyttö, istu kaksi laijan perässä,  
aiko rupikisko rännarista repästä  
Ja kihot katseli seinien ravosta,  
kun rapas persetta Rajaniemen lavossa.*

*Eräs likka aiko tautiansa levittää  
ja omia vaivoja kevittää.  
Hänpä jo ovissa vittunsa virutti  
ja silimin saipualla hivutti. (SKSÄ 69:8. 1972.)*

Näiden säkeistöjen lisäksi, olen Ohto Huikurilta (2012) saanut vielä kolme säkeistöä. Hän kertoo miten Tervalaulussa oli kaiken tyyppisiä säkeistöjä:

*Mutta siinä niistä pienimmistä tapahtumista oli niistä aivan mitättömästä. Niinku seki oli että...*

*Tepsaan tuli tukkukaupias Vamperi,  
eli toisin sanoen helmipöönä Santeri.  
Hän pöönäarkun vierehen kyykähti  
ja tervalauluun itsensä yhdisti.*

*Ja sitte se villan varastus oli kans. Oli palelluksissa laittanu kengänpohjallishin omin lupinhensa setänsä aitasta villoja. Niin se oli...*

*Eräs tyttö katseli nolosti,  
ku pakkänen varpaita kolosti.  
Pitäs kysyä taikuriämmiltä,  
miksi varasvilloissa ei ole lämmintä.* (Huikuri 2012.)

Huikuri jatkaa:

*No sitte oli. Se oli Kelontekemässä kaks tyvärtä ollu niin se oli toinen menny, ja oli jostaki ulkokomerosta ottanu leivän sieltä. Siitäki sielä oli sellanen että...*

*...tytöt rassaili lukkojen reikiä  
ja varasteli Laurilta leipiä.* (Huikuri 2012.)

Tästä edellisestä säeparista puuttuu sen alkuosa. Otin sen kuitenkin mukaan käsikirjoitukseen, mutta jätin pois kaksi vajaata säkeistöä. Nämä olivat Kalle Seppälän laulama säepari lääkäri Onni Laitisesta:

*...ja Onni Laitinenki koetteli taitova,  
ku repi perseestä sadetakkiraitoja.* (SKSÄ 69:10. 1972.)

Ohto Huikuri taas kertoi yhden säkeistön käsitelleen porovarkautta, josta tekijät olivat joutuneet lopulta vankilaankin:

*...päänä on rosvoista Pii-äijä,  
joka Lenkolan aitassa lihat läijää.* (Huikuri 2012.)

Tämäkin säepari on laulun lopusta. Ohto kertoi Pii-äijä lempinimen tulleen siitä, kun tämä porovarkaan käyttämä kirosana oli ”piiäijä”. Laulun opetteluun käytin Ohto Huikurin (2012) laulamaa melodiaa. En kuitenkaan käyttänyt hänen sanojaan, sillä olin ennen haastattelun tekemistä opetellut laulun Heikki Laitisen (2003a, 140) Jalmari Kokon laulaman mukaan tekemästä nuotinnuksesta.

#### **4.7 Lokoman palo**

Siinä missä *Tervalaulu* oli arkaluontoinen tepsalaisille, oli *Lokoman palo* sitä kelontekemäläisille. Lokoman palo on laulu saha- ja myllylaitos Lokomon palosta (LIITE 1/8). Melodia on kansansävel, jonka on levyttänyt 1926 amerikansuomalainen Leo Kauppi nimellä ”Kuuliaiset Kottilassa” (Äänitearkisto). Käsikirjoitukseen käytin Ohto Huikurin

(2012) ja Feelis Raaterovan (Yle 1994) kertomuksia. Laulun olen opetellut Raaterovan mukaan, jolta laulun sanat ovat kokonaisuudessaan (LIITE 2/10).

*Kelontekemästä kuuluu kummia  
ja Jyväskylässä tyttöjä tummia.  
Ja Hannes se oli silloin kotona,  
ku tulipalo syttyi se Lokoma.  
Tulihan se vallatonna roihuaa,  
kansa palokeksit olalla jo hyökkäillee.  
Mutta kyllä siitä tuli nätti, ku rahapula jätti  
ja saihan se Vuolevi prosentin.*

*Hei, tulihan se vallatonna roihuaa,  
kansa palokeksit olalla jo hyökkäillee.  
Ja Hannes se varotteli Kallea,  
että älä viskaa vettä onkapannun kannelle.  
Että kyllä siitä tuli nätti, ku rahapula jätti  
ja saihan se Vuolevi prosentin. (Yle 1994.)*

Ohto Huikuri (2012) kertoo Lokoman paloon johtaneista syistä:

*Kelontekemässä oli sahalaitos Lokoma. Niin no joo. Sehän oli semmonen että tuota, tilanhet semmosen Lokoman. Semmosen olikhan se kuulamoottori periaathella. Ja siinä oli ollu pärehöylä, ja siinä oli ollu mylly ja saha. Ja ne oli mahottoman määrän sitte tilanhe, tuonne ajanhet siihen tukkaiki, että sillä sahatan. Mutta ne oli sitte tuota tutkinhet, että ei het pysty sitä maksamhan. Että se mennee koko kylä konkurshin, että se on pakko polttaa, että saapi vakuutuksesta rahat. Ja niin se oli sitte, että ei vakuutus korvaa, jos ei ole palokalustoa kylässä niin se oli hommattu se palokalusto ennen ku oli poltettu. (Huikuri 2012.)*

Kalle Tammela kertoo Kelontekemän ja Tepsan suvuista ja historiasta kertovassa kirjassa miten 1920-luvun puolivälissä kelontekemäläiset perustivat sahaosuuskunnan, jonka myötä saha rakennettiin. Se jouduttiin kuitenkin 1930-luvun laman paineessa polttamaan vakuutusrahojen toivossa, kun huomattiin, ettei sahalla ollut tarpeeksi tuotannon käyttäjiä. Saha paloi pakkohuutokauppaa edeltäneenä iltana ja varmaa ei kuitenkaan ole paloiko vanha saha edellispäiväisen koko päivän kestäneen sahauksen seurauksena vai sytytettiin se tahallaan. (Ollikainen 2011, 247; Yle 1994.)

Tämänkin laulun säkeistöt ovat unohduksissa tai sirpaleina maailmalla. Ohto Huikuri (2012) lauloi minulle laulusta muistamansa pätkän:



*Kelontekemästä kuuluu kummia,  
ku Jyväskylässä on tyttöjä tummia.  
Hannes se sängyssä pyllyllään,  
ja Kaisa ja raamattu vieressä.  
Kelontekemässä tuli poltti Lokoman  
ja Patajekke oli sielä kotona.  
Niin Lokoma se jätti, mutta markkatauti lähti  
ja Volkkoki sai siitä rosentin. (Huikuri 2012.)*

Vuolevia kutsuttiin Volkoksi. Hän oli lainannut rahaa sahaosuuskunnalle. (Yle 1994; Huikuri 2012.) Ohto muisteli lisäksi vielä yhden lauluun kuuluvan pätkän:

*Taimi keitti aamulla pottuja  
ja Hannes söi illalla loppuja.  
Ja potut oli ankarat vatsalle  
ja Hannes täyty lähtiä paskalle. (Huikuri 2012.)*

Näiden lisäksi oli Aarne Kujala (SKSÄ 72:6. 1972) laulanut Jouko Kerolalle saman pätkän, mutta lisänä yhden lisäsäkeistön, jonka Ohto Huikuri (2012) sanoi olevan jälkipolvien tekemä:

*Hanneksella pakotteli hammasta,  
Kalle nussi loukossa lammasta.  
Vetet alko räystäältä tippuva,  
Taimi huito huivilla vittua. (SKSÄ 72:6. 1972; Huikuri 2012.)*

#### **4.8 Arkkiveisut - Kolme laulua**

*Laulu ajan vaiheista* ja *Soltun laulu* ovat arkkiveisuja Lassin Leevin omakustanteisesti Oulun läänin Työväen Kirjateollisuus Oy:n kirjapainossa 1919 painattamalta arkilta *Kolme laulua* (Kansalliskirjaston arkkiveisukokoelma). Kolmas lauluista on *Uusi päivä*. Jätin sen pois käsikirjoituksesta, koska siitä ei löytynyt yhtään laulutoisintoa. Laulujen sanat ovat arkkiveisujen kielen ja kirjoitustavan mukaiset. Ohto Huikuri (2012) kertoi kuinka paikallisten keskuudessa on ollut epäilystä siitä olisiko Lassila painattanut arkkiveisuja. Kansan Tahdon (1974, 4) artikkelissa kunnallisneuvos ja Suomen kansan demokraattisen liiton (SKDL) kansanedustaja Toivo Frimanin (s. 4.7.1910, k. 16.3.1987) mukaan Lassin Leevin omakustanteen nimi olisi ollut ”Työväen lauluja”. Hänen arvailujensa mukaan se olisi ollut painettu joko Kuopiossa tai Oulussa, ja jota Leevi myi yhden markan hintaan (Koskela 1974, 4; Eduskunta 2011). ”Työväen lauluja” -nimiseen julkaisuun en ole

kuitenkaan tutkimuksessani törmännyt.

Arkkiveisut olivat runoja ja lauluja, joita julkaistiin kokonaisen, puolen tai neljännespainoarkin suuruisina lehtisinä. Niitä oli alettu Suomessa julkaista jo 1600-luvun alkupuolella ja olivat yleisesti tavallisen kansan kirjallisuutta. Arkkiveisujen kulta-aikaa oli 1800-luku, mutta niiden markkinat alkoivat hiipua 1910-luvulle tultaessa radion ja äänilevyjen vallatessa alaa. Vuonna 1919 Lassin Leevin julkaistessa arkkinsa, elivät arkkiveisut viimeisiä vuosiaan. Arkeissa ei ollut nuottisävelmää, mutta niissä usein ilmoitettiin minkä laulun sävelellä laulu laulettiin. Aina näin ei kuitenkaan ollut ja samaa pätee Lassilan arkkiin, jossa ei ole viitteitä lauluista. (Asplund 2006, 205; 209; 271.)



KUVA 1. Leewi Lassilan kustannuksella julkaisema *Kolme laulua* -arkin kansilehti (Kansalliskirjaston arkkiveisukokoelma).

## Laulu ajan vaiheista

*Laulu ajan vaiheista*, josta opinnäytetyöni on saanut nimensä, tunnetaan myös nimellä Legioonalaisten laulu, sillä se kertoo lähinnä Muurmannin legioonan vaiheista (LIITE 1/9). Muurmannin legioona oli Muurmanskissa 1918 muodostunut Suomen punakaartin pohjoisin rintama, joka koostui suurimmaksi osaksi valkoisia Venäjän puolelle paenneista Lapin punaisista ja Muurmannin radan rakennustyömiehistä. Legioonalaiset taistelivat liittoutuneiden joukoissa, Neuvostoliiton ja Englannin tukemana. Ensimmäisen maailmasodan päätyttyä ja valkoisen Suomen liittolaisen Saksan antauduttua, Englanti neuvotteli Suomen kanssa legioonalaisten kotiuttamisesta. Se edellytti, ettei heitä saanut kohdella mielivaltaisesti, sillä olivathan he Englannin hallituksen ja vastuun alaisia. Legioonan matka kotiin kulki Jäämereltä Englannin kautta Suomen rannikolle. (Laitinen 2003a, 120; Aatsinki 2008, 198-204.)

- |  |  |
|--|--|
| 1. <i>Nyt minä laulaen muistelen,<br/>Sekä sorron ajoilta juttelen,<br/>Kun edustajaluokista riideltiin,<br/>Ja siitä sitten kapinamme aljettiin.</i>  | 7. <i>Osa lähti Wenäjälle karkaamaan,<br/>Henkijänsä metsille turvaamaan,<br/>Wenäläisten joukkoon he liittyivät,<br/>Ja legionan Muurmannille laittoivat.</i> |
| 2. <i>Herrat sanoi pojille tulkaa waan,<br/>Peruslain oikeutta puoltamaan,<br/>Waltion puolesta on ruokanne,<br/>Kahdeksan markkaa päiwäpalkkanne.</i> | 8. <i>On kai meillä hyvinkin pärjätty.<br/>Edustajat on kaikki käytetty,<br/>Bunaset on rintamalla kaadettu,<br/>Ja loput on wankileiriin saatettu.</i>        |
| 3. <i>Werilöyly sitten kun aljettiin,<br/>Sotapoika parkoja narrattiin,<br/>Herrat heidän palkkansa halwensi,<br/>Ja pakkokäskyillä heitä komensi.</i> | 9. <i>Sitten kun kurjia rääkättiin,<br/>Kohtalolla ankaralla piinattiin,<br/>Kuolemaan saakka he wärjyiwät,<br/>Onnettomat päiwänsä päättiwät.</i>             |
| 4. <i>Nyt sotapoikia harmittaa,<br/>Kun walkorinta poikia johdattaa,<br/>Sitä sai moni poika itkiä,<br/>Kun saivat he werilöylyn kylpiä.</i>           | 10. <i>Waltion oikeus kun tulkistaa<br/>Mannerheimi poikia armahtaa,<br/>Ehdonalaisia meillä olla saa,<br/>Mutta eihän toverille nauraa saa.</i>               |
| 5. <i>Sitten sotapoika käskettiin,<br/>Wapaiden weljiä etsimään,<br/>Heitä nyt kodeistansa häädetään,<br/>Bakoteille kurjuutta kärsimään.</i>          | 11. <i>Sitten kun kansalle suitetaan,<br/>Kyllä nyt köyhälistä voitetaan,<br/>Edustajasalin heiltä suljemme,<br/>Ja maisilla palkat me poljemme.</i>           |
| 6. <i>Moni eros rakkaasta waimostaan,<br/>Samaten pienistä lapsistaan,<br/>Kyynelin jäivät he miettimään,<br/>Kohtalonsa huonoa elämää.</i>            | 12. <i>Legionalaisten matka Muurmannilta,<br/>Johti heitä aina kautta Gotlannin,<br/>Liitsin satamassa seisottiin,<br/>Edustalla Edinburgin kaupungin.</i>     |

13. *Siinä kun nähtiin minkälaisia ne on,  
Niin saivat he kansalta suosion.  
Kansajoukosta lahjottiin,  
Ennekuin siitä poistuttiin.*
14. *Sitten tulit Kööpenhaminaan,  
Siitä aina rannoille Wironmaan,  
Siitä teit he mutkaretken Helsinkiin,  
vielä kuukausi laivalla seisottiin.*
15. *Englantilaiset ne laittoivat,  
Kotimaansa rannoille saattoivat,  
Ruhtinaan tavoin he nyt tulla saa,  
Awoinna on taasen heille  
synnyinmaa.*
16. *Kamalalta tuntuu katsella,  
Legionalaisista muistella,  
Kun heti pakoteille ajettiin,  
Ja nyt kun ne saawutiin.*
17. *Herrojen silmät laskistaa  
Kun pakolaisten kirjoja tarkistaa,  
Syytä ei ole josta tuomitsee,  
Sehän se herroja pistelee.*
18. *Legionalaiset nyt käwelee,  
Kotimaansa seutuja katselee,  
Emmekö soisi heille palkkansa,  
Että menettäisivät nahkansa.*
19. *En wiitti enempätä laulella,  
Eikä ole tarwis niitä muistella,  
Kauhujen aikamme jääköön pois,  
Että nyt maassamme rauha ois.*
20. *Jos tästä sattuisi kyselys,  
Kenen on moisempi kyhäys,  
Tämän teki kulkupoika Lapista,  
Joka kansan kehitystä toiwottaa.  
(Lassila 1919, Kansalliskirjasto.*

Laulun opetteluun olen käyttänyt Ohto Huikurin (2012) laulamaa melodiaa (LIITE 2/11), sillä Tampereen yliopiston Kansanperinteen Arkiston Erkki Ala-Könnin äänitekokoelmasta ei löytynyt toisintoa laulusta. Kuitenkin SKSÄ äänitteistä niitä löytyi kaksi: Liisa Tammelan (SKSÄ 73:10. 1972) ja Aarne Kujalan (SKSÄ 75:8. 1972) laulamana. Liisa Tammela muisti laulusta vain yhden säkeistön, Aarne Kujala kolme. Olen Ohton Huikurin melodian ja arkissa painatettujen sanojen mukaan opetellut laulun kokonaisuudessaan. Huomioitavaa tämän laulun kohdalla ovat Heikki Laitisen (2003a, 140) Kaisa Seipiharjulta muistiinpanema melodia laulusta ja Ohto Huikurin (2012) laulaman melodian erot. Kyseessä on nimittäin aivan eri melodiat. Tämä ei ole mitään tavatonta, sillä arkkiveisuja opittiin hyvin pitkälti myös kuulonvaraisesti, jolloin melodioissa on tapahtunut paljon variointia, ottaen myös huomioon, ettei Lassin Leevin arkki Kolme laulua sisältänyt viitteitä lauluista, joilla ne tuli laulaa (Asplund 2006, 268).

## Soltun laulu

Luultavimmin kaikista Lassin Leevin lauluista, *Soltun laulu* on ollut levinnein ja pidetyin (LIITE 1/10). Sen on Norjan Näätamössä 1977 Matti Yli-Tepsalle laulanut Jacob Arvola (Yli-Tepsa ym. 2008, 222). Myös Ilpo Saunion ja Timo Tuovisen toimittamassa laulukirjassa *Edestä aatteen – Suomalaisia työväenlauluja 1890-1938* (1974, 188-189) esiintyy Soltun laulu nimellä *Sotilaan laulu*, ja siinä mainitaan, että laulun kirjan toimittajille oli lähettänyt Uraisista kotoisin oleva Vilho Vanhanen. Hän oli kuullut sitä laulettavan 1920-luvulla työväenaatteen omaksuneiden asevelvollisten parissa.

- |   |   |
|---|---|
| <p>1. <i>Nyt laulan mä näin,<br/>Katson etäälle päin,<br/>On pylviä pystytetty.<br/>He huutawat näin,<br/>Mars tännepäin,<br/>Ne on kullalla ympäröity.</i></p>               | <p>6. <i>Muistakaa waan<br/>Myös syntymämaan<br/>Jonka puolesta taistella saa<br/>Ja veljemme wiell'<br/>Jotka kärsiwät siell'<br/>Jossa puutos on sietämätön</i></p>           |
| <p>2. <i>Oi katso sun ties,<br/>Sinä sotiwa mies,<br/>Minne johtaa sun matkas ja ties.<br/>On isien syy,<br/>Kun werensä myy,<br/>Kapitaalien kulttuurille.</i></p>           | <p>7. <i>Heillä wankiloissa<br/>On nyt kotinsa<br/>Ja kurjuus on kuwaamaton<br/>Jos sääliä ois<br/>eikö armahtaa wois<br/>Nämä wailla on wapauttaan</i></p>                     |
| <p>3. <i>On tuntematon<br/>Mi päämäärä on<br/>Minne teidät nyt johdatetaan.<br/>Ei iloita woi<br/>Sotatorvet kun soi<br/>Lähtömarssi wain korviimme soi.</i></p>              | <p>8. <i>Kuolon kalma siel' syö<br/>Nälkä rutto myös lyö<br/>Tuoni wie heitä tuhansittain<br/>Tämä muistomme on<br/>Se on katoomaton<br/>Tätä muistaa nyt kansamme ain.</i></p> |
| <p>4. <i>Sotapoika nyt saa<br/>Wiell' nähdä armastaan<br/>Kyynel silmistä wieriypi wain<br/>Etkö pyyhkiä woi<br/>Surun kyneleet pois<br/>että riemuita rintansa wois.</i></p> | <p>9. <i>Ei kaukosetkaan<br/>Tunne edustajaan<br/>Näin sulkee he wankilan tien<br/>Ne mieltiwät nuin<br/>Hiukan hymyissä suin<br/>Eikö saane se ain olla siel'</i></p>          |
| <p>5. <i>Sun wanhempasi<br/>On kotonasi<br/>ne muistaa sua ikäwöiden<br/>Ja tuttavasi<br/>Synnyinseuduillasi<br/>Ne kaipailee kaihoellen.</i></p>                             | <p>10. <i>Työläiset tääl'<br/>On hurjalla pääl'<br/>Myi itsens' ja oikeutens'<br/>Raha sielunsa wie<br/>Mikä palkinto lie<br/>Kaikki ryhmät saa lopetuksen</i></p>              |

11. *Ase kädessänsä  
He etsi weljeänsä  
Ne tahtoi teurastaa pois  
Jotka sydänmaissa  
Oli pakolaissa  
Heille haudoissa sijansa ois.*

12. *Isät kodistansa  
Äidit wuoteistansa  
Soltut wei, on hirweä työ  
Yksi pamaus taas  
Oli wanhemmat maass'  
Lapset parkuen rintoihin lyö*

13. *Hirmu, häwitys työ  
Nyt kansoja lyö  
Herrat howeissa mässä ja juo  
Urho retkillänsä  
Wie weljiänsä  
Sorrettujen hautojen luo.*

14. *Nouskaa nyt te  
Pojat unestanne  
Wäärä polku wie kohtalonne  
Walwo kohtalosi  
Ääni oikeutesi  
Täysi kansallis osuutesi*

15. *Pois nyt punaisuus  
Ylös toiminta uus  
Tee työtä sä järjestyksen  
Pois häwitys työs  
Pois roswous myös  
Tee aina sa oikeuden.  
(Lassila 1919, Kansalliskirjasto.)*

Laulu kertoo ja ottaa kantaa kansallissodan hirmutekoihin. Käsikirjoitukseen olen ottanut mukaan laulun yhdeksännen säkeistöön liittyvän selityksen, joka kertoo Kittilän Kaukosesta kotoisin olevan Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän (SD) kansanedustajan (Ville) Vilhelm Kiviniemen (s. 17.3.1877, k. 21.6.1951) vangitsemisesta (Eduskunta 2007). Alfred Ojanperä kertoo Kaukosessa 1977 Vuokko Kivisaarelle tarinan taustoista:

*Ku se joutu vankilaan sielä sitte, ja täältä Kaukosesta pyysivät totistajia. Niin sellasia, jotka oli hänen kanssaan lapsesta kasunhet niin ne sano, ettei ne tunne koko miestä. Niin se siitä teki sitte laulun Lassin Leevi. (Kper 8084:90. 1977.)*

Käsikirjoitukseen valitsin alkuperäisen arkissa julkaistun tekstin, jonka olen opetellut Aarne Kujalan (SKSÄ 72:5. 1972; Kper A-K 3806:12. 1975) laulaman mukaan (LIITE 2/12). Olen laulanut *Soltun laulua* aikaisemmin Heikki Laitisen (2003a, 141) Kaisa Seipiharjulta ylöskirjoittaman nuotinnuksen mukaan ja Matti Yli-Tepsan (2008, 222-223) kokoamien säkeistöjen mukaan. Yli-Tepsa (2008, 222) mainitseekin laulun saatesanoissa Lassin Leevin olleen kiivas kommunisti, eivätkä kirjassa julkaistut sanat itsessäänkään anna olettaa muuta. Yli-Tepsan kirjassa *Soltun laulun* sanat ovat samat kuin Kansan Tahdossa 1974 julkaistut. Suurin eroavaisuus tämän Kansan Tahdossa julkaistun ja alkuperäisen arkissa julkaistun sanojen välillä oli niiden viimeiset säkeistöt. Siinä missä vasemmistolaisen sanomalehden mukaan laulussa lauletaan: *Pois nyt valkoisuus, ylös*

*toiminta uus, tee työtä sä järjestyksen. Pois rosvous, myös kaikki vääryyden työt, vaadi aina sä oikeuden* (Koskela 1974, 4). Niin Leevi Lassila (1919) olikin kirjoittanut: *Pois nyt punaisuus, Ylös toiminta uus, Tee työtä sä järjestyksen. Pois häwitys työs, Pois roswous myös, Tee aina sa oikeuden*. Kaisa Seipiharju (s. 1895), joka oli ollut Lassin Leevin työtoverina Kelontekemässä, kertoi Heikki Laitiselle (2003a, 117) 1964, ettei Lassin Leevi olisi ollut poliittiselta suuntaukseltaan oikeamielinen.

#### 4.9 Vaimon kuolema

1. *Yksin täällä ystävättä kulijen,  
kuin kova onni kohtaloni on.  
Öisen myrskyn sylhini suljen.  
Voi minuva, kuin olen onneton.*
2. *Itkisinkö jos ny loppuis tässä  
tää kyynellillä kulukemani tie.  
:Ahtas kulku niin on elämässä,  
ahtaampi hautanikaan ei lie.:  
(Kper A-K 3843:2. 1975.)*
3. *Miksi katkes kantelosta kieli,  
miksi soitto hellä vaikeni.  
Miksi murtunut on mulla mieli,  
vaikka lähellä on armaan.  
(Kper A-K 3808:24. 1975.)*
4. *Kävi sillon talven kylmät tuulet.  
Huakaellen niitä kuuntelin.  
Silmät säihkyi, omat oli huulet.  
Ja muuta en minä sillon huomannu.*
5. *Paljo toivoin ennen elämältä.  
Paljo toivoin, mutta vähän sain.  
Sytämen vain särkyneen sain sulta,  
palkaks pettyneiden toiveiten.*
6. *Minä itken toiveitani pettyneitä.  
Niitä kylliksi minä itkenyt jo oon.  
Vaan elämäni täynnä kyyneleitä,  
kuolon käsi kylmä kuivatkoon.  
(SKSÄ 71:12. 1972.)*

*Yksin täällä ystävättä kuljen* on tunnelmaltaan aivan erilainen kuin aikaisemmin esitellyt laulut: synkkä ja epätoivoinen (LIITE 1/11). Lassin Leevin sanotaan tehneen sen vaimonsa kuolemasta. Leevi oli jäänyt yksin viiden lapsen kanssa vaimon kuoltua keuhkokuumeeseen. Ohto Huikuri (2012) kertoi Leevin pyytäneen Ohton äitiä Elviira Huikuria keksimään lauluun sopivan sävelen, kun ei ollut siihen itse kyennyt (LIITE 2/13). Laulun sanat on koostettu kolmelta eri laulajalta. Kaksi ensimmäistä säkeistöä ja laulun melodia ovat Aino Sassilta (Kper A-K 3843:2. 1975), kolmas säkeistö Sylvi Kujalalta (Kper A-K 3808:24. 1975) sekä kolme viimeistä säkeistöä Sylvin siskolta Elviira Huikurilta (SKSÄ 71:12. 1972). Jätin pois yhden Sylvi Kujalan (Kper A-K 3808:24. 1975) laulaman säkeistön: *Kävi sillon talven kylmät tuulet, huokaellen niitä kuuntelin. Sytän murtui jäisen kuoren alla, kuin oli multa muistot suruiset*. Se alkaa samalla tavalla kuin Elviira Huikurin laulama neljäs säkeistö, mutta sen toinen osa on erilainen. Jätin tämän

säkeistön pois, koska Elviiran laulamassa säkeistössä oli täydellisemmät riimit.

Vaimonsa kuoltua Lassin Leevi tuli uskoon, ja hänen lauluntekijän urallaan alkoi hengellisten laulujen kausi (LIITE 1/11). Viimeisen Lassin Leevin tekemän laulun sanat oli kirjoitettu Tepsan kylässä asuvan Hanna Rissasen Laestadiuksen Uuden Postilan kanteen:

*Kohta joutuvi elosi ilta/ jo kuoleman kellot sulle soi/ mitä vastaat sä Jeesuksen eessä/ kun ei tuntee hän sua voi.* (Laitinen 2003a, 121.)

#### 4.10 Muita lauluja

Jos todellakin Lassin Leeviltä jäi kolme senttimetriä paksu vihko lauluja, on tässä esitelty vain pieni osa hänen tuotannostaan. Paljon on kuitenkin sellaisia lauluja, joita on luultu Lassilan tekemiksi. Leevi on hyvin todennäköisesti laulanut muitakin lauluja kuin vain omiaan, joita on sitten luultu hänen lauluikseen. Myös sellaisia lauluja, jotka aiheiltaan (pilkkalaulut ja poliittiset laulut) ovat olleet hyvin samanlaisia kuin Lassin Leevin laulut, on luultu hän tekemikseen. Esimerkiksi kirjassa Edestä aatteen – Suomalaisia työväenlauluja 1890-1938 (1978, 238-239) on laulu *Kittilästä kuuluu kummia*, joka on Kittilän Kaukosesta kotoisin olevan Signe Suutarin mukaan Lassin Leevin tuotantoa. Laulusta en ole löytynyt muuta mainintaa ja epäilinkin, ettei se ole Lassilan tekemä. Näin ollen jätin sen pois käsikirjoituksesta.

Toinen epäilysteni takia käsikirjoituksesta pois jätetty laulu oli Feelis Raaterovan (Yle 1994) laulama *Kanniais Tuomas*. Pekka Lintulan (1994) toimittamassa Lapin Radion ohjelmassa Raaterova selittää kuinka laulu Kanniais Tuomaksesta oli syntynyt Lassin Leevin sattuessa yhtä aikaa tämän kanssa savotan konttoriin. Kanniais Tuomakseksi kutsuttu savottamies oli pyytänyt työstänsä ”velskottia” eli ennakkomaksua palkasta, ja oli sitä saanutkin. Kuitenkin hän kohta oli uudestaan sitä pyytämässä, mutta tällä kertaa työnjohtaja ei ennakkomaksua suostunut antamaan, kun eihän Kanniais Tuomas ollut mitään töitä ensimmäisen velskotin jälkeenkään tehnyt. Työn johtaja oli kiivastunut Kanniaisen puheista, että oli heittänyt tämän ulos konttorista ja antanut samalla potkut. Raaterova sanoo laulun tekijänä olleen itse Lassin Leevi, mutta Ohto Huikurin (2012) kertoman mukaan laulun tekijä ei olisi ollut Lassin Leevi vaan eräs toinen lauluntekijä,



Häätylän Mikko. (Yle 1994; Huikuri 2012.)

*Kanniais Tommi ku velskotille käy.  
Ei hänellä huulilla hymyä näy.  
Nyt korkealta kuuluu, että työmaalta pois,  
koska palstasi pölliiä tulla ei voi.* (Yle 1994.)

Pois käsikirjoituksesta olen jättänyt sellaiset sanellut tai käsikirjoituksina olevat laulujen tekstit, joissa ei ole laulutoisintoa tai nuottia. Tällainen oli jo aikaisemmin mainitsemani arkkiveisu *Uusi päivä*. Näin runoilija maalailee uuden päivän toiveitaan ensimmäisessä ja viimeisessä säkeistössä:

1. Säkeistö:

*Meille koittaa päivä nyt uusi,  
Walo wirtana käy yli maan,  
Siitä juhliä saamme me kerran,  
Kun taistelut kai taukoaa.*

Viimeinen (9.) säkeistö:

*Pois on heitettävä anarkian kiihko,  
Pois kaikki vasemmiston hirmutyöt,  
On alettava askareita taidon,  
Ja wapauden jalon suuret työt.* (Lassila 1919, Kansalliskirjasto.)

Muita pois jättämiä lauluja ovat Lassin Leevin 13-vuotiaana tekemä laulu Jyvälän tytöistä:

*Laulu tehdä koitettiin  
nyt Jyvälän kammarissa.  
Laulun nuotin laatijana  
oli Jyvälä vanha kissa.* (Laitinen 2003a, 119.)

Hännis-Kallen seuroja käsittelevä laulu:

*Totisesta suusta kuuli ennen Pietari:  
älä tartu miekkaan, se on sun surmasi.  
Jospa tämä sana vielä kuultais kirkossa,  
niin ei kansa soutais siinä hurmelaivassa.* (Laitinen 2003a, 120.)

Sekä laulu Jeesiöjärven rannalta:

*Jeesiöjärven rannalla  
olen purteni keinuttanut  
ja pounuviinalla väkevällä  
olen rintani kuumentanut.* (Laitinen 2003a, 121.)

Herra-Reetin pirtissä oli Lassin Leevin laulaman pilkkalaulun Hiltus-Arviitista, joka Ohto Huikurin mukaan kärsi pienen miehen ”Napoleonin taudista”. Jeesiön kylää kutsuttiin ennen Iesiöksi.

*Ennen minä lauloin kuin Hiltunen pieni,  
joka Iesiöstä maailmalle lentänyt on.* (Ollikainen 2011, 53.)

Ja kelontekemäläisestä työstä, Ainista sekä Kaukosesta olevasta Iso-Tuuraksi kutsutusta miehestä, tekemän pilkkalaulun:

*Älä sinä Aini välitä vaikka Iso-Tuura on tuolla,  
anna vain sen Porsta-Pojan joutoajat nuolla.* (Ollikainen 2011, 54.)

## 5 POHDINTA

Opinnäytetyön prosessi on ollut hyvin mielenkiintoinen ja vienyt minua ympäri Suomen. Olen saanut huomata miten historiallisen aineiston etsiminen ja tutkiminen voikin olla niin intohimoista työtä. Tutkimustyö on oikein imaissut minut mukaansa ja sen vaiheet ovat seuranneet toisiaan hyvin luonnollisesti. SKS:n Kansanrunousarkistossa opin käyttämään kelanauhureita, joiden kautta olen päässyt lähemmäs 1970-luvulla tehtyjä kenttä-äänityksiä ja kerääjän roolia. Arkistoista materiaaleja etsiessäni olen oppinut arvostamaan hyvin tehtyjä viitetietoja nauhoituspaikoista, informanttien henkilötiedoista ja ennen kaikkea tarkoista nauhoituspäivämääristä. Nyt tiedän itsekin paremmin tulevaisuuden ”kenttämatkoja” tehdessäni kiinnittää näin pieneltä tuntuvaan, mutta äärettömän tärkeään asiaan huomiota.

Lassin Leevin laulujen kautta olen oppinut paljon uutta 1900-luvun alkupuolen runokielestä sekä siitä, miten laulut elävät ja muuntuvat niiden siirtyessä laulajalta toiselle kuulonvaraisesti. Koska olen lähestynyt aihetta ennen kaikkea oman muusikkouden kehittämisen kannalta, koen olevani nyt linkki vanhojen laulujen säilymisen ketjua. Lassin Leevin lauluja laulamalla ja tarinoita kertomalla, uskon nyt ymmärtäväni paremmin 1900-luvun alkupuolen kittiläläistä laulukulttuuria. Tutkiva muusikko – musisoiva tutkija - asenteen kautta olen alkanut kuuntelemaan aivan eri tavalla arkistoäänitteitä ja muita vanhoja dokumentteja. Tutkimusmateriaalien kokoaminen sovitetuksi esitykseksi on avartanut mielikuvitustani aivan uudella tavalla kokemaan menneiden 1900-luvun alun Kittilän. Voin jopa hyvin kuvitella isovanhempani laulamassa Lassin Leevin lauluja työtä tehdessään tai kuunnellen tanssipaikalla laulavaa Sylvi Kujalaa tai jopa itse Lassin Leeviä.

Olen saanut koottua yksien kansien väliin Lassin Leevistä sirpaleina olevia tietoja ja muisteluksia. Kuitenkin uskon, että vielä on kiviä kääntämättä, ja varmaa on, että tutkimus jatkuu. Työni merkittävyyttä ja vaikuttavuutta kotiseudullisesti ei voida kiistää ja toivonkin sen toimivan keskustelun avauksena sekä kirvoittavan kielet laulamaan Lassin Leevin meille perintönä jättämiään lauluja. Ne kertovat omalla tavallaan historiastamme ja ansaitsevat tulla lauletuiksi. Työni on kunnianosoitus Lars Leevi Lassilan muistoa ja lauluja kohtaan.

## LÄHTEET

Aatsinki, U. 2008. Tukki-liikkeestä kommunismiin – Lapin työväenliikkeen radikalisoituminen ennen ja jälkeen 1918. Tampere: Tampere University Press.

Asplund, A. 2006. Balladi – eurooppalainen kansanlaulun laji; Kirjallinen laulu. Teoksessa A. Asplund, P. Hoppu, H. Laitinen, T. Leisiö, H. Saha, S. Westerholm (toim.) Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki. Porvoo: WSOY, 166-264.

Heikkinen, H. 2001. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taito. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 196-211.

Koskela, V. 1974. Lassin-Leevi – Kittilän trubaduuri. Kansan tahto 4.7.1974, 4.

Laitinen, H. 2003a. Kansansävelmiä Kittilästä. Teoksessa H. Tolvanen & R.-L. Joutsenlahti (toim.) Iski sieluihin salama – kirjoituksia musiikista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 105-141. Alkuperäisjulkaisu: Kansanmusiikki 1 1978, 13-31.

Laitinen, H. 1995. Kansanlaulu kunniaan. Uusi kansanmusiikki 2, 22-23.

Laitinen, H. 2003b. Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa. Tampere: Tampere University Press.

Lassila, L. 1919. Kolme laulua. Oulun läänin Työväen Kirjateollisuus O.y:n kirjapaino. Kansalliskirjaston arkiveisukokoelma. Helsinki.

Ollikainen, A. (toim.) 2011. Kelontekemä ja Tepsa – kylien historiasta ja suvuista. Tornio: Kittilä media oy/ Tornion kirjapaino.

Paulaharju, S. 1977. Lapin muisteluksia. 3. painos. Porvoo: WSOY.

Saha, H. 1996. Kansanmusiikin tyyli ja muuntelu. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.

Saunio, I. & Tuovinen, T. (toim.) 1978. Edestä aatteen – Suomalaisia työväenlauluja 1890-1938. Helsinki: Tammi.

Yli-Tepsa, M. & Ylivaara, M. (toim.) 2008. Maastamuuttajien laulu. Kansanlauluja Ruijan rannoilta ja Pohjoiskalotilta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

### Henkilökohtaiset tiedonannot

Huikuri, O. 2012 Henkilökohtainen tiedonanto, äänitetty keskustelu. 9.8.2012. Tepsa.

### Www-dokumentit

Eduskunta 2007. Edustajamatrikkeli. Ville Kiviniemi. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?{hnro}=910748&{kieli}=su&{haku}=kaiikki>. Luettu 3.11.2012.

Eduskunta 2011. Edustajamatrikkeli. Toivo Friman. Www-dokumentti. Saatavissa: [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?\\${APPL}=hetekau&\\${BASE}=hetekau&\\${THWIDS}=0.10/1351968310\\_184748&\\${oohtml}=hex/hx3510&\\${html}=hex/hx3510&\\${snhtml}=hex/hxnosynk](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?${APPL}=hetekau&${BASE}=hetekau&${THWIDS}=0.10/1351968310_184748&${oohtml}=hex/hx3510&${html}=hex/hx3510&${snhtml}=hex/hxnosynk). Luettu 3.11.2012.

Puranen, O.-P. Kuuliaisit Kottilassa. Suomen äänitearkisto ry:n ylläpitämä suomalaisten äänitteiden tietokanta 1901-1999. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.aanitearkisto.fi/firs2/kappale.php?Id=Kuuliaisit+kottilassa>. Luettu 1.11.2012.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Litterointi Luku 7.2.1. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Www-dokumentti. Saatavissa: [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7\\_2\\_1.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html). Luettu 1.11.2012.

SKVR XII 1-2. Suomen kansan vanhat runot. SKVR-digitalisoitu tietokanta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Www-tietokanta. Saatavilla: <http://dbgw.finlit.fi/skvr/>. Luettu 1.11.2012.

## **Äänitteet**

Huikuri, O. Karhea Kabaree Katsaus. CD-äänilevy.

Feelis Raaterovan haastattelu. 1994. Koilliskonttori. Toimittaja P. Lintula. Yle Lapin Radio.

## **Kper – Kansanperinteen arkisto, Tampereen yliopisto**

Nauhoittaja: Jouko Pipatti-Pounusaari. 1975.

Kper A-K 3806.

Kper A-K 3807.

Kper A-K 3808.

Kper A-K 3816.

Kper A-K 3817.

Kper A-K 3843.

Kper A-K 3844.

Kper A-K 3846.

Kerääjä: Vuokko Kivisaari. 1977.

Kper 8079/1977.

Kper 8084/1977.

## **SKS KRA – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkisto**

SKS KRA. Andersson, G. A. VK 4:1-2. 1886. Kittilä, Kellontekemä. Juho Aapo Lassila, talokas (mies) 50 v.

## **SKSÄ – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston äänitearkisto**

Kerääjä: Heikki Kerola. 1972.

SKSÄ 68. 1972.

SKSÄ 69. 1972.

SKSÄ 71. 1972.

SKSÄ 72. 1972.

SKSÄ 73.1 1972.

SKSÄ 74. 1972.

SKSÄ 75. 1972.

## Laulu ajan vaiheista – Lassin Leevin lauluja

Heidi Kenttälä 2012

## 1. Johdanto

Oli Kelontekemästä tuo, Lars Leevi, mutta se on jo kuollu. Olihan se sen isäki Unennäkijä-Lassila. Sehän se vain lauleli Väinämöiset ja kaikki, mutta noitaäjien temppuja net sellaset. Tämä poika, Lassin Leeviksi sitä kuttuthin, sai nimenki vielä tämän Lars Leevi Leastadiuksen mukhan tietenki. Kittilän Kelontekemässä syntyny, mutta se on Sotankylässä Jiesiössä kuollu jo aikoja. Vaalea, pyöreäkasvonen, tavalisen kokonen ja ääni oli hyvä ja hyvä keksimhän, joskus särky liiasta juomisesta kuitenkin. Tehny lauluja aivan silmäräpäyksessä mistä vain, kylästä ja muualta... No niin ku mieki alkasin tässä teistä laulamhan vain. Leevi kulki savotassa ja jätkähän näitä lauluja laulelivat. Siellä se sitte palellutti ittensä ja kuoli kovin äkisti. Jäihän siltä kolme senttiä paksu vihko nuita laulujansa, mutta joku kulkumies sen on mukhansa ottanu.

## 2. Piika-Marin häät

Soli kuule 18-vuosiluku, se nälkäaika... Ja niin tuota tepsalaiset lähethin Mikkelin kirkhon, Kittilhän ja tullessa sitte tulthin Mustavaarhan. Ja sielä oli olhet kuule nuot torsalaiset, ja ahvenjärviläiset... Ja niin sitten kuule... Sitte kuule tuo Lassin Leevin serkku, se tuo Nikun Mari... ja se oli ollu Mustassavaarassa palvelijana kauvan aikaa... Jiesiöjärvestä oli Ranta-Aukku, ja neppä alko sitte hellustelemhan ja tietenki lemmentöihin. Ja silloin tuota niin tehthin ja menthin kihloihin, silloin 18-vuosiluvulla, nälkäaikana.

Ja niin oli nyt pietty häitä. Sielä oli ollu Torsan poikia kuule ja sitte tuota nuita Mustanvaaran poikia. Ja Niin Ranta-Aukku tuli nyt sen morsiamens tykö. Ja niin oli piisissä olhet tulet... Sörrövä oli keitetty ja olhet juohnet siinä, no ei oltu tarjottu Leeville, Lassin Leeville sitä sörrövä. Se oli ku kahvia keitethin, poltethin rännärissä jyvät ja niin jauhethin kahvimyllyssä ja sitä sanothin sörröksi.

Lassin Leevi otti taskusta paperin ja kynän ja nyt tepsalaiset istuvat siinä penkillä ja väkiä on pirtti täynä niin... Jok alko kirjottamhan siinä penkillä. Jo oli sanonu sitte että, saapiko hänki tuota tehdä ja esittää tässä nyt tuon yhen laulun. No ne oli ihastunhet kaikki, morsian, sulhanen ja kaikki, jo olla hyvä ja alkaa. Leevi oli alkanu laulamhan sitte. Niinku se ei osaanu se Ranta-Aukku kirotta, kuule ku se oli paskakielinen niin se sano, että soli saatana, mutta se pani että aatana. Niin silloin oli Ranta-Aukku sulhanen meinannu tulla päälle, ja halvakkos kuulla ko mie laulan sen?

1. : Häitä täälä juotiin ja sivu meistä vietiin,  
piika-Marin häissä täällä runnoillaan.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täälä runnoillaan.:
2. :Sulhanen on sorja ja morsian on korja  
ja kolari on sulhasen kaulalla.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täälä runnoillaan.:



3. *:Sulhanen se vannottaa ja morsianta varottaa  
Ahvenjärven poikain seurasta.:  
:Ranta-Aukku aatana, Ahvenjärvi, Torsavaara.  
Piika-Marin häissä täällä runnoillaan.:*

### 3. Pilkkalauluista

Ku Leevi tuli, ihmiset kokoontu kuuntelemhan sen lauluja. Tanssipaikalle ku meni laulamhan niin isä oli varottanu, että pieksävät, kun oli tehny sopimattoman laulun. *Sempälaiset terveiset se Vuollen Nestori kommunistivalloista toi, että mitä hän työllään ansaitsi niin kaikki hän viinassa joi.* Kääntäny jostain amerikan laulusta. Ja Leevi oli Nestorille laulanu tämän järvellä ja Nestori oli siitä pahastunu, ja käyny melkein käsiksi. Oli se tehny Ylläs-Matistaki laulun, joka oli pienikäinen mies, että *Ylläs-Matti se oikoi pieneltä käyrältä jätkältä suuta. Leveällä kämmenellä aikoi liikutella hänen leukaluutaan.*

Sitte jossaki Vaalajärvellä oli opettaja, joka oli riitaantunu kylän kansa ja laittanu laulun kyläläisistä. Niin ja jonki sävelenki, mutta anto Leeville, että "minkähänlainen sävel tuohon sopis?" Leevi ku sai... Se katto sen ja sano että: "kyllähän se opettajanki sävel oli hyvä", mutta sanat oli päinvastasia, ko Leevi laulo. Ja opettaja suuttu, että muotoki muuttu, kun se alko laulamhan opettajasta eikä kyläläisistä.

### 4. Toivo-Artturin hautajaiset

On se semmonen juttu. Se oli tuolla Vaaran päässä Vaaralassa soli se tyvär joka teki lapsen. Ja mie kävin sielä käsikivissä jauhamassa silloin sielä. Se täyty silloin sota-aikana niin käyä sielä jauhamassa ku sai jyviä. Ja me menimmä jauhamhan. Soli joku poikanen mulla matkassa. Jauhamma sielä laossa nyt ja tuota se hänen äitins tullee sanomhan, sen tyttären äiti, että se oli saanu lapsen. Tullee sanomhan mulle: "käy sie kattomassa Maissin tehelmystä nyt". Mie että: "ei kait vielä ole saanu?". "On se saanu." Ja tuota. Se oli vain semmonen pieni keskonen. No, se, mie että: "no kyllä mie käyn kattomassa, ko tuota mie saan nämät jauhot pyhityksi. Että tuo poika mennee kotia tämän jauhosankun kansa, että mie käyn sitte kattomassa."

Ja niin menin kattomhan. Ja kattoin sen lapsen sielä. Mie kattoin minkälainen puku sillä nyton päälä eli kapalossa se oli. Kattoin tarkoin sen. Se oli poikalapsi.

Se oli silloin sota-ajan jälkivuosi se 18-vuosi. Ja semmonen näläkäkausi. Itte kukin ihiminen Kittilästä oli tänne monta tullu töihin, tänne kylhän, että saavat leipää.

Mutta se kuoli sitte se lapsi siltä Maissilta. Ja Leevi laulo siitäki laulun. No muistan mie vähän siitä. Se viethin tuohon Manalaissaarhen hauthan. Se oli vielä Toivo-Arttu sen nimi, sen pojan nimi. Nimi sille kerjethin panna ja kastethin tietenki niinku ruukathin siihen aikhan tehä. Se isä oli Jyvälän poika, Arttu-vainaa. Se on hukkunu tuonne, tuonne Inarijärvelle Luutuvassa sotapalavelusreisussa. Niin nuori poika. Ne oli tuota hihtänhet Luutuaa poikki pojat ja ne oli lähtenhet hihtämhän taas siitä, niin se oli miesten välistä kuollu ja menny. Olishan se nuoripari menny naimishinki, mutta ku sulholla ei varat riittäny eikä äiti antanu, Maissin äiti. No se laulo Leevi siitä sillälaila, että...

1. *Pieni minulla on tietopuoli,  
kuiten alan laulaa.  
:Kostutelkaa kylän ämmit  
laulupojalta kaulaa.:*
2. *Arttu-Toivo tuola leppää,  
tuola saaren männyn alla.  
:Kun ei sulholla varat riitä,  
eikä Aapo hautahan kannaa.:*
3. *:Arttu pojalla tilikkuhärkä,  
sehän juosta jaksaa.:  
:Jolla aikoo morsiaamelle  
synninkivun/t maksaa.*
4. *:Arttu-Toivon hautajaiset  
oli yössä pimijässä:  
:Ettei tästä kansalaiset  
tulis tietämähän.:*
6. *:Maissi varmaan on saanut monta  
surunkyyneltä maistaa.:  
:Ku isä taisi nyt pikkuraukasta  
kirkkolihan paistaa.:*
7. *:Nuoret illalla kävelevät  
Kellojärven jäälle.:  
:Arttu laskee seppeleen  
sen pienen arkun päälle.:*

Se kuule palo se Jyvälän venehuone, ja se tuothin, että lähethän aamulla Mikkelin kirkhon tuonne Kittilhän. Silloin Toivo-Artturi tuothin sieltä Manalaissaaresta. Se oli kesän sielä ja niin lähethän Mikkelin kirkhon ja kannethan Kittilhän se. Ja silloin se sytty palamhan kuule sitte se venehuone ja se palo se Toivo-Artturi ja niin syän oli jääny vain palamatta.

*Ja isä taisi nyt pikkuraukasta  
kirkkolihan paistaa.*

Ja se meni.

## 5. Korpeliini

Mie muistin sen Lassilan Leevi-vainaan tekemän. Se on vähän noin niin kuin luvattomista naissuhteista taikka toisen vaimon puuttumisesta. Alkaa näin että...

1. *Nyt minä laulan laulua näin,  
laulampa värсын vielä  
etehenkipäin,  
:tuosta Niemelän Kallen  
kohtalosta  
ja siitä hänen komiasta  
vaimostaan.:*
2. *Samueli Korpeliini Pyhäjärveltä,  
emäntärouva Sodankylän  
Niemelästä  
:Alkoivat maata salaa vuoteessa-  
saa,  
Kalle Niemelän suukamarissa-sa-  
saa.:*
3. *Sielä ne jutteli tuhansista  
nuista Erkki Kurkisen saatavista.  
:Nekin oli tullu jo kuitatuksi  
emäntien kutjuin suikatuksi.:*
4. *Sielä ne jutteli myös lemmestä  
näin.  
Kalle loi katseensa sinne päin:  
:Onko tuoki jehovalta sallittu,  
että on mun sydänkäby vangittu:*
5. *Ei Alliina muistanu sanojansa  
eikä niitä kalliita valojansa,  
:kuinka ne pyhän liiton  
solomisivat,  
ku vihkipallolle polvistuvat.:*

6. *Kalle näki kaikki jo menneeksi,  
päätti hän luopua jyvistäänkin.  
:Heti nämä rekehänsä mulujautti,  
näistä sälli taipaleella kiittää  
suljautti.:*
7. *Korpeliini oli kyllä  
maailmanmies,  
Senhän tuo Niemi-Kalle varmaan  
ties.  
Vaan :eihän se uskonu vamoansa,  
että sen Korpeliinin puolensa  
saa.:*
8. *Kauan on mun omaisuutta  
kiistetty,  
nyt ne on viimisekki riistetty.  
:Totta mulle aukee orvon tie,  
koska multa Korpeliini vaimon  
vie.:*
9. *Matka on Rajalasta Niemelään  
taas,  
kuiskaili emännälle: ”jäänkö  
palkatta haas?”.  
:Sänkyn tein kuukautessa  
seitsemässä  
ja Nylppä oli kaverina  
veistämässä.:*
10. *Jos Matokumpu kaikki meille  
kertova vois,  
varmasti kummat jutut julki tois.  
:Hetun Kustun koira haukku  
taivaan tavaraa  
ja Korpeliini heilutteli  
vaihtotavaraa.:*

## 6. Laulu Välimaan Villestä

Elohopeaa käytethin lääkeainhena, mutta lääkehän on myrkyä, jos sitä käyttää liikaa ja tuota sitä on käytetty sitte laittoman aptorin tekemishen. Ja siitä se teki tämmösenki että...

1. *Ja illalla pimiällä piipun vieressä,  
käyrä jätkä ku köyrii.  
Sieltä se tyttöin tallesta nuita  
tyhjiä pulloja löysi.*
2. *Minä kiellän likat elohopiata  
syömästä,  
sei ole terveellistä.  
Saapi nuita lääkkeitä muualtaksi,  
mutta en minä tietä mistä.*
3. *Ja Välimaan Ville se köökin  
sängyssä  
olka puolen laukkaa heitti.  
Tyttären äiti Välimaan Villelle  
palakintosörröt keitti.*
4. *Ja kahtellakymmenelläviitellä  
markalla  
Välimaan Ville ku paino.  
:Niin siitpä päivästä viisastui  
toi Artturi-herran vaimo.:*
5. *Suurimmat kiitokset ansaita  
mahtaa  
tuo taitava Välimaan Ville.  
:Ko oppilas kympin urkkoja antoi  
poropoika Lutvikille.:*
6. *Minäpä se olen se laulajapoika,  
joka laulaa luikuttelen.  
:Ja tämän kylän ämmäiltä  
viilipiimää kerjätä ruikuttelen.:*

Ja siinä on vielä joku säkeistö, jota mien ossaa. Lutviki liitty sillälaillla, että se oli luvanu, että ko kympin maksat niin saat sieki. Se tyvär.

## 7. Tervalaulu

Ja se Lassin Leevi teki silloin jälkkin maailmansoan 1918 tämän Tervalaulun ja kun se tuli tavallaan semmonen työttömyys ja pula-aika tänne Kittilän, niin Kittilän kunta päätti, että tässä täytyy jotaki työttömyystyötä järjestää ja niin alethin tervoja laittamhan. Kunta alko tervaa laittamhan näille työttömyystöinä tuossa pitäjän rajan laijassa Mellantörmällä. Lassin Leeviki oli sielä ollu töissä niitä juurakkoja särkemässä. Ja niin tämä tervaruukin homma oli semmosta köyhäinlaista, että siinä eivät ne työntekijät hankkinhet erikoisemmin ja tämä Lassin Leevi sitten teki siitä tämmösen laulun. Se on pitkä laulu, 32 väärsyä. Ja Leevi ku ylhensä teki jostaki tapahtumista laulun, se teki aika sellasen arkaluontososen tulkinnan, mutta mie en nyt, mulla ku on tuo muisto menny vanhoistaki asioista, en paljo muista, mutta ainki tämmöne oli ensimmäinen väärsy, että...

*Me tervaruukin pojat oomme köyhiä,  
ja yhteiskunnalle nöyriä.  
:Me kunnalle tervoja laitamme  
ja nälijältä niskoja taitamme.:*

Ja sitte siihen tuli Tepsan kylsätäkin ku...

*Tepsasta kuuluupi kummia,  
ku sielä on jos minkälaista hommia.  
Kun joppareiden pää se on piruäijä,  
joka Lenkolan aittaa lihat läijää.*

Ja sitte ne väärsyt meni niin henkilökohtasiksi, että minun on vaikia niitä ottaa, koska niistä osa vielä mie luulisin voipi ellääkkin. Tämä Lassin Leevi, Leevi-vainaa, oli semmonen viisunikkari, että se teki aina, jos sattu jostakin jollekkin vähän pahentumhan, niin se teki semmosen pilkkalaulun hänestä. Leevi laulo... Vertailun vuoksi kun Tervalaulua rustas. Tepsassa oli olhet kylätanssit sitte. Oli joku mies käyny jotaki tyttöä pyytämässä tanshin. Ja se ei lähteny ja se sai pitkän nokan. Leevi hyppäs ja lähti ja sai pitkän nokan. Ja ku käveli yli lattiaa, se laulo jo...

*Ei ollu meillä kaupunki oppia,  
kun he anteli pitkiä nokkia.  
Eipä heitä kumarra ku räätäri,  
--- (laulu loppuu kesken, naurua)*

Ja se oli Tervalaulhun yks säkeistö lissää silloin. Kyllä siinä niitä on... No ku se on ylhensä semmonen räävinlainen laulu.

*Eräs tyttö, istu kaksi laijan perässä,  
aiko rupikisko rännarista repästä.  
Ja kihot katseli seinien ravosta,  
kun rapas persetta Rajaniemen lavossa.*

*Eräs likka aiko tautiansa levittää  
ja omia vaivoja kevittää.  
Hämpä jo ovissa vittunsa virutti  
ja silimin saipualla hivutti.*

Mutta siinä niistä pienimmistä tapahtumista oli niistä aivan mitättömästä. Niinku seki oli että...

*Tepsaan tuli tukkukaupias Vamperi,  
eli toisin sanoen helmipöönä Santeri.  
Hän pöönäarkun vierehen kyykähti  
ja tervalauluun itsensä yhdisti.*

Ja sitte se villan varastus oli kans. Oli palelluksissa laittanu kengänpohjallishin omin lupinhensa setänsä aitasta villoja. Niin se oli...

*Eräs tyttö katseli nolosti,  
ku pakkänen varpaita kolosti.  
Pitäs kysyä taikuriämmiltä,  
miksi varasvilloissa ei ole lämmintä.*

No sitte oli. Se oli Kelontekemässä kaks tyvärtä ollu niin se oli toinen menny, ja oli jostaki ulkokomerosta ottanu leivän sieltä. Siitäki sielä oli sellanen että...

---

*Tytöt rassaili lukkojen reikiä  
ja varasteli Laurilta leipiä.*

Kerranki sitte ajoimma Sotankylästä, vai olikhan se Rovaniemeltä Kittilhän niin koko matkan laulo näitä laulujaan.

## 8. Lokoman palo

Ja se oli semmonen neropatti sitte, että se pistähytti laulun aina.. Sillon tällön, ko sattuu sopiva tilaus ja aihetta oli.

Kelontekemässä oli sahalaitos Lokoma. Niin no joo. Sehän oli semmonen että tuota, tilanhet semmosen Lokoman. Semmosen olikhan se kuulamoottori periaathella. Ja siinä oli ollu pärehöylä ja siinä oli ollu myllä ja saha. Ja ne oli mahottoman määrän sitte tilanhe, tuonne ajanhet siihen tukkiaki, että sillä sahathan. Mutta ne oli sitte tuota tutkinhet, että ei het pysty sitä maksamhan. Että se menne koko kylä konkurshin, että se on pakko polttaa, että saapi vakuutuksesta rahat. Ja niin se oli sitte, että ei vakuutus korvaa, jos ei ole palokalustoa kylässä niin se oli hommattu se palokalusto ennen ku oli poltettu.

*Kelontekemästä kuuluu kummia  
ja Jyväskylässä tyttöjä tummia.  
Ja Hannes se oli silloin kotona,  
ku tulipalo syttyi se Lokoma.  
Tulihan se vallatonna roihuaa,  
kansa palokeksit olalla jo hyökkäillee.  
Mutta kyllä siitä tuli nätti, ku rahapula jätti  
ja saihan se Vuolevi prosentin.*

*Hei, tulihan se vallatonna roihuaa,  
kansa palokeksit olalla jo hyökkäillee.  
Ja Hannes se varotteli Kallea,  
että älä viskaa vettä onkapannun kannelle.*

*Että kyllä siitä tuli nätti, ku rahapula jätti  
ja saihan se Vuolevi prosentin.*

Se oli lainannu rahhaa siihen, Vuolevi joo ja eihän kaikkia saanu, vaikka oli vakuutus. Paljon oli jaettavaa. Ne on kaksi arkaluontosinta laulua, mitä on. Kelontekemäläisille tämä Lokoman palo ja Tepsalaisille tämä Tervalaulu. Jälkipolvi ei halva niitä kuunnella.

## 9. Laulu ajan vaiheista

Soli teettäny semmosen arkin ko Kolme laulua ja se möi sitä, jonku markan hinthan. Siinä oli Soltun laulu, sitte semmonen laulu, ku Uusi päivä, jota mien ossaa ja tuota tuo Laulu ajan vaiheista, joka kertoo siitä Muurmannin legionasta. Ja se meni niin että...

1. *Nyt minä laulaen muistelen,  
Sekä sorron ajoilta juttelen,  
Kun edustajaluokista riideltiin,  
Ja siitä sitten kapinamme aljettiin.*
2. *Herrat sanoi pojille tulkaa waan,  
Peruslain oikeutta puoltamaan,  
Waltion puolesta on ruokanne,  
Kahdeksan markkaa  
päiwäpalkkanne.*
3. *Werilöyly sitten kun aljettiin,  
Sotapoika parkoja narrattiin,  
Herrat heidän palkkansa  
halwensi,  
Ja pakkokäskyillä heitä komensi.*
4. *Nyt sotapoikia harmittaa,  
Kun walkorinta poikia johdattaa,  
Sitä sai moni poika itkiä,  
Kun saiwat he werilöylyn kylpiä.*
5. *Sitten sotapoika käskettiin,  
Wapaiden weljiä etsimään,  
Heitä nyt kodeistansa häädetään,  
Bakoteille kurjuutta kärsimään.*
6. *Moni eros rakkaasta waimostaan,  
Samaten pienistä lapsistaan,  
Kyynelin jäivät he miettimään,  
Kohtalonsa huonoa elämää.*
7. *Osa lähti Wenäjälle karkaamaan,  
Henkijänsä metsille turvaamaan,  
Wenäläisten joukkoon he  
liittyiwät,  
Ja legionan Muurmannille  
laittoivat.*
8. *On kai meillä hyvinkin pärjätty.  
Edustajat on kaikki käytetty,  
Bunaset on rintamalla kaadettu,  
Ja loput on wankileiriin saatettu.*
9. *Sitten kun kurjia rääkättiin,  
Kohtalolla ankaralla piinattiin,  
Kuolemaan saakka he wärjyiwät,  
Onnettomat päiwänsä päättiwät.*
10. *Waltion oikeus kun tulkistaa  
Mannerheimi poikia armahtaa,  
Ehdonalaisia meillä olla saa,  
Mutta eihän toverille nauraa saa.*
11. *Sitten kun kansalle suitetaan,  
Kyllä nyt köyhälistä voitetaan,  
Edustajasalin heiltä suljemme,  
Ja maisilla palkat me poljemme.*
12. *Legionalaisten matka  
Muurmannilta,  
Johti heitä aina kautta Gotlannin,  
Liitsin satamassa seisottiin,  
Edustalla Edinburgin kaupungin.*

13. Siinä kun nähtiin minkälaisia ne  
on,  
Niin saiwat he kansalta suosion.  
Kansajoukosta lahjottiin,  
Ennekuin siitä poistuttiin.
14. Sitten tulit Kööpenhaminaan,  
Siitä aina rannoille Wironmaan,  
Siitä teit he mutkaretken  
Helsinkiin,  
wielä kuukausi laivalla seisottiin.
15. Englantilaiset ne laittoiwat,  
Kotimaansa rannoille saattoiwat,  
Ruhtinaan tavoin he nyt tulla saa,  
Awoinna on taasen heille  
synnyinmaa.
16. Kamalalta tuntuu katsella,  
Legionalaisista muistella,  
Kun heti pakoteille ajettiin,  
Ja nyt kun ne saawuttiin.
17. Herrojen silmät laskistaa  
Kun pakolaisten kirjoja tarkistaa,  
Syytä ei ole josta tuomitsee,  
Sehän se herroja pistelee.
18. Legionalaiset nyt käwelee,  
Kotimaansa seutuja katselee,  
Emmekö soisi heille palkkansa,  
Että menettäisivät nahkansa.
19. En wiitti enempäätä laulella,  
Eikä ole tarwis niitä muistella,  
Kauhujen aikamme jääköön pois,  
Että nyt maassamme rauha ois.
20. Jos tästä sattuisi kyselys,  
Kenen on moisempi kyhäys,  
Tämän teki kulkupoika Lapista,  
Joka kansan kehitystä toiwottaa.

## 10. Soltun laulu

Se teki tämänki sen Soltun laulun, silloin kapina-aikana sen että: ”minä laulan, katson etähälle päin”. Son rekisteröity muka. Eikä se Leevi mikhän tulipanopunikki ollu hän, vaan oli kulkenut keskitietä, oli oikiamielinen. Soli että...

1. Nyt laulan mä näin,  
Katson etäälle päin,  
On pylväitä pystytetty.  
He huutawat näin,  
Mars tännepäin,  
Ne on kullalla ympäröity.
2. Oi katso sun ties,  
Sinä sotiwa mies,  
Minne johtaa sun matkas ja ties.  
On isien syy,  
Kun werensä myy,  
Kapitaalien kulttuurille.
3. On tuntematon  
Mi päämäärä on  
Minne teidät nyt johdatetaan.  
Ei iloita woi  
Sotatorvet kun soi  
Lähtömarssi wain korviimme soi.
16. Sotapoika nyt saa  
Wiell' nähä armastaan  
Kyynel silmistä wieryypi wain  
Etkö pyyhkiä woi  
Surun kyneleet pois  
että riemuita rintansa wois.
17. Sun wanhempasi  
On kotonasi  
ne muistaa sua ikäwöiden  
Ja tuttavasi  
Synnyinseuduillasi  
Ne kaipailee kaihoellen.
18. Muistakaa waan  
Myös syntymämaan  
Jonka puolesta taistella saa  
Ja veljemme wiell'  
Jotka kärsiwät siell'  
Jossa puutos on sietämätön

19. *Heillä wankiloissa*  
*On nyt kotinsa*  
*Ja kurjuus on kuwaamaton*  
*Jos sääliä ois*  
*eikö armahtaa wois*  
*Nämä wailla on wapauttaan*

20. *Kuolon kalma siel' syö*  
*Nälkä rutto myös lyö*  
*Tuoni wie heitä tuhansittain*  
*Tämä muistomme on*  
*Se on katoomaton*  
*Tätä muistaa nyt kansamme ain.*

21. *Ei kaukosetkaan*  
*Tunne edustajaan*  
*Näin sulkee he wankilan tien*  
*Ne miettiwät nuin*  
*Hiukan hymyissä suin*  
*Eikö saane se ain olla siel'*

22. *Työläiset tääl'*  
*On hurjalla pääl'*  
*Myi itsens' ja oikeutens'*  
*Raha sielunsa wie*  
*Mikä palkinto lie*  
*Kaikki ryhmät saa lopetuksen*

23. *Ase kädessänsä*  
*He etsi weljeänsä*  
*Ne tahtoisi teurastaa pois*  
*Jotka sydänmaissa*  
*Oli pakolaissa*  
*Heille haudoissa sijansa ois.*

24. *Isät kodistansa*  
*Äidit wuoteistansa*  
*Soltut wei, on hirweä työ*  
*Yksi pamaus taas*  
*Oli wanhemmat maass'*  
*Lapset parkuen rintoihin lyö*

25. *Hirmu, häwitys työ*  
*Nyt kansoja lyö*  
*Herrat howeissa mässä ja juo*  
*Urhot retkillänsä*  
*Wie weljiänsä*  
*Sorrettujen hautojen luo.*

26. *Nouskaa nyt te*  
*Pojat unestanne*  
*Wäärä polku wie kohtalonne*  
*Walwo kohtalosi*  
*Ääni oikeutesi*  
*Täysi kansallis osuutesi*

27. *Pois nyt punaisuus*  
*Ylös toiminta uus*  
*Tee työtä sä järjestyksen*  
*Pois häwitys työs*  
*Pois rosuous myös*  
*Tee aina sa oikeuden.*

Siinä on se värsy tuosta Kiviniemestäki, joka oli tuolla etuskunnassaki, Kaukosestahan se on... Niin ku se joutu wankilhan sitte, ja sitte Kaukosesta pyysivät totistajia niin sellasia, jotka oli olhet hänen kanssa lapsesta kasunhet niin ne sano, ettei ne tunne koko miestä. Niin se sitte Lassin Leevi teki laulun siitä.

*Ei kaukosetkaan*  
*Tunne edustajaan*  
*Näin sulkee he wankilan tien*  
*Ne miettiwät nuin*  
*Hiukan hymyissä suin*  
*Eikö saane se ain olla siel'*



## II. Yksin täällä ystävättä kuljen

Lassin Leevi leskenä ollessaan. Se on sen vaimonsa kuolemasta tehenny sielä Sarvinivoilla. Sillä on tukkikämpä sielä, jossa se on asunu. Soli sitte tuota Kujalan Viiraa pyytäny siihen sävelen laittamhan, ku ei itte kyenny.

- |   |   |
|---|---|
| <p>1. <i>Yksin täällä ystävättä kuljen,<br/>kuin kova onni kohtaloni on.<br/>Öisen myrskyn sylihini suljen.<br/>Voi minuva, kuin olen onneton.</i></p> <p>2. <i>Itkisinkö jos ny loppuis tässä<br/>tää kyynellillä kulukemani tie.<br/>:Ahtas kulku niin on elämässä,<br/>ahtaampi hautanikaan ei lie.:</i></p> <p>3. <i>Miksi katkes kantelosta kieli,<br/>miksi soitto hellä vaikeni.<br/>Miksi murtunut on mulla mieli,<br/>vaikka lähellä on armaani.</i></p> | <p>4. <i>Kävi silloin talven kylmät tuulet.<br/>Huakaellen niitä kuuntelin.<br/>Silmät säihkyi, omat oli huulet.<br/>Ja muuta en minä silloin<br/>huomannu.</i></p> <p>5. <i>Paljo toivoin ennen elämältä.<br/>Paljo toivoin, mutta vähän sain.<br/>Sytämen vain särkyneen sain<br/>sulta,<br/>palkaks pettyneiden toiveiten.</i></p> <p>6. <i>Minä itken toiveitani pettyneitä.<br/>Niitä kylliksi minä itkenyt jo oon.<br/>Vaan elämäni täynnä kyneleitä,<br/>kuolon käsi kylmä kuivatkoon.</i></p> |
|---|---|

Keuhkokuumheshen se kuoli se vaimo, ja yksin jäi viien lapsen kanssa.

## 12. Viimeinen laulu

Uskhonhan se sitte viimein tuli ja hengellisiä lauluja alko tekemhän. Tämäki taitaa olla viimeinen laulu jonka se teki... Rissasen Hannan Uuthen postilhan se oli sen kirjottanu: *Kohta joutuvi elosi ilta, jo kuoleman kellot sulle soi, mitä vastaat sä Jeesuksen eessä, kun ei tuntea hän sua voi.*

# Piika-Marin häät

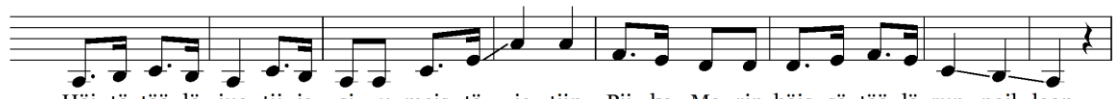
Lassin Leevi

Laulanut: Sylvi Kujala  
Kper A-K 3816:16

♩ = n. 92, f



1. Häi - tä tää-lä juo-tii ja si-vu meis-tä vie-tiin. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.



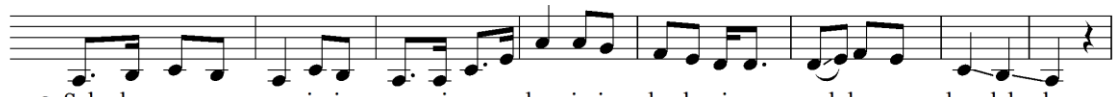
Häi-tä tää-lä juo-tii ja si-vu meis-tä vie-tiin. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.



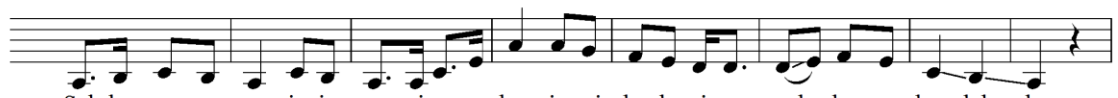
Ran-ta- Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.



Ran-ta- Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.



2. Sul - ha-nen on sor-ja ja mor-si an on kor-ja ja ko-la-ri on sul-ha sen kau lal - la.



Sul-ha-nen on sor-ja ja mor-si an on kor-ja ja ko-la-ri on sul - ha-sen kau-lal - la.



Ran-ta- Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.

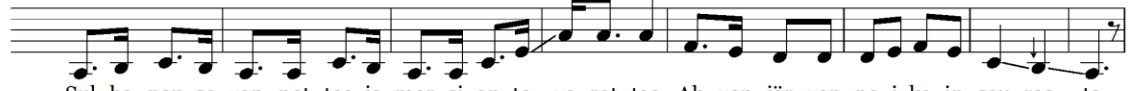


Ran-ta- Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka- Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.

2



3. Sul - ha-nen se van-not-taa ja mor-si-an-ta va-rot-taa Ah-ven-jär-ven po-i-ki-en seu-ras - ta.



Sul-ha-nen se van-not-taa ja mor-si-an-ta va-rot-taa Ah-ven-jär-ven po-i-ka-in seu-ras - ta.



Ran-ta-Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka-Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.



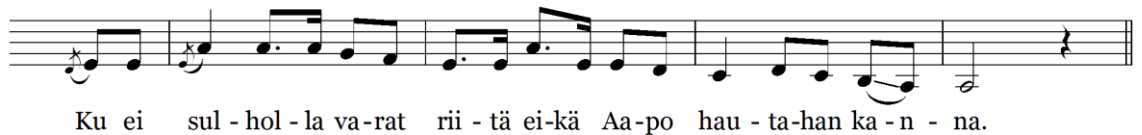
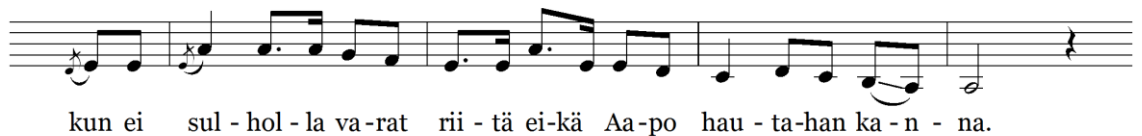
Ran-ta-Auk-ku aa-ta-na, Ah-ven-jär-vi, Tor-sa-vaa-ra. Pii-ka-Ma-rin häis-sä tää-lä run-noil laan.

# Toivo-Artturin hautajaiset

Lassin Leevi

Laulanut: Aarne Kujala  
SKSÄ 72. 1972:3; Kper A-K 3806:10

♩ = n. 114, cis



4. Art - tu- To - i-von hau - ta - jai-set o - li yö-sä pi - mi - jäs - sä,  
 et - tei täs - tä ka - nsa-lai - set tu - lis tie - tä - mä - hän.  
 Et - tei täs - tä ka - nsa-lai - set tu - lis tie - tä - mä - hän.

5. Art - tu- Toi - von hau - ta - jai-set o - li yö - lä pi - mi - jäs - sä.  
 ku i - sä tai - si nyt pik - ku-rau - kas - ta kir - ko - li - ha - n pais - taa.  
 Ku i - sä tai - si nyt pik - ku-rau - kas - ta kir - ko - li - ha - n pais - taa.

## Korpeliini

Lassin Leevi

Laulanut: Vilho Kiviniemi

Kper A-K 3846:4

♩ = n. 80-108, d

1. Nyt mi - nä la - u - la - n la - u - lu - a näin.  
 Lau - lam - pa vär - syn vie - lä e - te - hen - ki päin  
 tuos - ta Nie - me - län Kal - len koh - ta - los - ta  
 ja sii - tä hä - nen ko - mi - as - ta va - i - mos - taan.  
 Tuos - ta Nie - me - län Kal - len koh - ta - los - ta  
 ja sii - tä hä - nen ko - mi - as - ta va - i - mos - taan.

2. Sa - mu - e - li Kor - pe - lii - ni Py - hä - jär - vel - tä,  
 e - män - tä - rou - va So - dan - ky - län Ni - e - me - läs - tä  
 a - l - koi - vat maa - ta sa - laa vuo - tees - sa - saa,  
 Kal - le Nie - me - län suu - kam - ma - ris - sa - sa - saa.  
 Al - koi - vat maa - ta sa - laa vuo - tees - sa - saa,  
 Kal - le Nie - me - lä - n suu - kam - ma - ris - sa - sa - saa.

3. Siel - lä he jut - te - li tu - han - sis - ta, nu - is - ta

Erk - ki Ku - r - ki - sen saa - ta - vis - ta.

Hidastuu

Ne - kin o - li tu - lu jo kui - ta - tuk - si,

Tempo

e - män - ti - en kut - ju - in su - i - ka - tuk - si.

Ne - kin o - li tul - lu jo kui - ta - tuk - si,

Hidastuu

Tempo

e - män - ti - e - n kut - ju - in su - i - ka - tuk - si.

4. Siel - lä he jut - te - li myös lem - mes - tä näin.

Kal - le lo - i kat - seen - sa si - n - ne päin:

Hidastuu

On - ko tuo - ki je - ho - val - ta sa - ll - it - tu,

Hidastuu

Tempo

et - tä on mun sy - dän - kä - by va - ng - it - tu.

On - ko tuo - ki je - ho - val - ta sa - ll - it - tu,

Hidastuu

Tempo

et - tä on mun sy - dän - kä - by va - ng - it - tu.

5. Kal - le nä - ki kaik - ki jo men - nee - ksi,  
 päät - ti hän lu - o - pu - a jy - vis - tään - kin.  
 Nä - mä hän re - ke - hen - sä mul - ja - ut - ti  
 ja näis - tä säl - li tai - pa - leel - la kiit - tää su - l - jaut - ti.  
 He - ti nä - mä re - ke - hen - sä mu - li - ja - ut - ti,  
 näis - tä säl - li tai - pa - leel - la kiit - tää su - l - jaut - ti.

6. Kor - pe - lii - ni kyl - lä o - li maa - il - man mies.  
 Sen - hän tuo Nie - mi Kal - le va - r - maan ties. Vaan  
 ei - hän se us - ko - nut vai - mo - an - sa,  
 et - tä sen Kor - pe - lii - ni puo - len - sa - saa.  
 Ei - hän se us - ko - nut vai - mo - an - sa,  
 et - tä sen Kor - pe - lii - ni puo - len - sa - saa.



# Laulu Välimaan Villestä

Lassin Leevi

Laulanut: Aarne Kujala  
SKSÄ 72. 1972:4; Kper A-K 3806:11

♩ = n. 92, c



1. Ja il - la - la pi - mi - äl - lä pii - pun vie - res - sä käy - rä - jät - kä ky köy - ri.



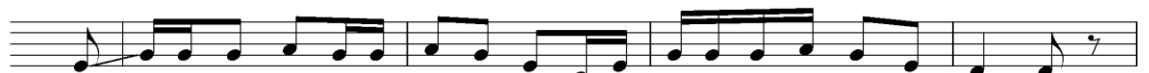
Siel - tä se tyt - töin tal - les - ta nui - ta ty - hy - ji - ä pul - lo - ja löy - si.



2. Mi - nä kiel - län li - kat e - lo - ho - pi - a - ta syö - mäs - tä, sei o - le ter - vee - lis - tä.



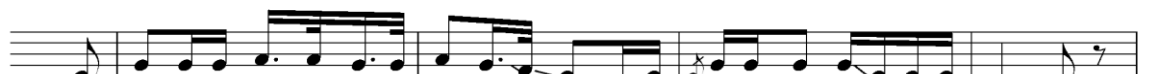
Saa - pi nui - ta lääk - kei - tä muu - al - ta - ki, mut - ta en mi - nä tie - tä mis - tä.



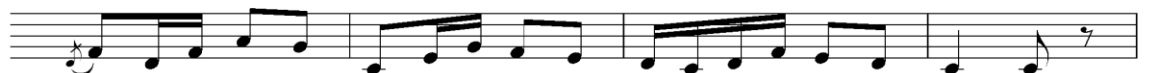
3. Ja Väli li - maan Vil - le se köö - kin sän - gys - sä ol - ka - puo - len lauk - kaa heit - ti.



Tyt - tä - ren äi - ti Vä - li - maan Vil - lel - le pa - la - kin - to - sör - röt keit - ti.



4. Ja kah - tel - la kym - me - nel - lä - vii - tel - lä mar - kal - la Vä - li - maan Vil - le ku pai - no.



Op - pi - las kym - pin urk - ko - ja an - toi po - ro - poi - ka Lut - vi - kil - le.



Op - pi - las kym - pin urk - ko - ja an - toi po - ro - poi - ka Lut - vi - kil - le.

# Tervalaulu

Lassin Leevi

Laulanut: Ohto Huikuri

2012

♩ = n. 106, H



1. Me ter-va-ruu-kinmie-het oom-me köy-hi - ä ja yh-teis-kun-nal-le nöy-ri - ä. Me



kun-nal-le ter-vaa pol-tam - me ja nä-li-jäl-tä nis-ko-ja tai-tam - me.



2. Tep-saan tu li tuk ku kauppi asVampe - ri e-li toi sin sa no en hel mi pöö na San te - ri. Hän



pöö-na-ar-kun vie-re-hen kyy-käh - ti ja ter-va-lau-luun it-sen-sä yh-dis - ti.

# Lokoman palo

Lassin Leevi

Laulanut: Feelis Raaterova

Yle, Lapin Radio 1995

♩ = n. 132, As



1. Ke - lon - te-ke-mäs-tä kuu-luu kum-mi - a ja Jy-vä-läs-sä tyt-tö-jä tum-mi - a ja



Han-nes se o-li sil-loin ko-to na, — ku tu-li-pa-lo syt-tyi se Lo-ko - ma.



Tu-li-han se val-la-ton-na roi-hu - aa, kan-sa pa-lo-kek-sit o-lal-la jo hyök-käi - lee.



Mut-ta kyl-lä sii-tä tu-li nät-ti, ku ra-ha-pu-la jät-ti ja sai-han sen Vuo-le-vi pro-sen - tin.



2. Hei, tu-li han se val la ton na roi hu - aa, kan sa pa-lo-kek-sit o-lal-la jo hy-ök-käi - lee ja



Han-nes se va-rot-te-li Kal-le - a, et-tä ä-lä vis-kaa vet-tä on-ka-pan-nun kan-nel-le.



Et-tä kyl-lä sii-tä tu-li nät-ti, ku ra-ha-pu-la jät-ti ja sai-han se Vuo-le-vi pro-sen - tin.

# Laulu ajan vaiheista

Lassin Leevi

Laulanut: Ohto Huikuri  
2012

♩ = n. 120, G

Nyt mi-nä lau - la-en muis-te - len se-kä sor-ron a - joil-ta jut - te - len, kun

e-dus-ta-ja - luo-kis-ta rii-del - tiin ja sii-tä sit-ten ka-pi-nam-me al - jet - tiin.

# Soltun laulu

Lassin Leevi

Laulanut: Aarne Kujala  
SKSÄ 72. 1972:5; Kper A-K 3806:12

♩ = n. 140, d

1. Ty - läi - set tääl o - li hur - jal - la pääl, myy it - tens ja oi - ke - vu - tens.

Ra - ha sie - lum me\_ vie mi - kä pal - kin - to lie, kaik - ki ryh - mät sai lo - pe - tuk - sen.

2. A - se kä - tes - sä he et - si vel - ji - än - sä ja ne tah - toi ne teu - ras - taa pois,

jot - ka sy - tään - mais - sa on pa - ko - lais - na, heil - lä hau - tas - sa si - jan - sa on.

3. Kat - son e - tääl - le päin, kat - son e - tääl - le päin. On pyl - väi - tä pys - ty - tet - ty.

Ne huu - ta - vat nä - in: kat - so mars tän - ne päin, ne on kul - lal - la ym - pä - röi - ty.

Ne huu - ta - vat nä - in: kat - somars tän - ne päin, ne on kul - lal - la ym - pä - röi - ty.

4. A - se kä - tes - sä he et - si vel - ji - än - sä ja ne tah - toi - vat teu - ras - taa pois,

ur - hot ret - kil - län - sä vie vel - ji - än - sä sor - ret - tu - jen hau - to - jen luo.

# Yksin täällä ystävättä kuljen

Lassin Leevi

Laulanut: Aino Sassi

Kper A-K 3843:2

♩. = n. 76, g



1. Yk - sin tää - ll - ä ys - tä - vät - tä ku - li - jen, \_\_\_\_\_



kuin ko - va on - ni koh - ta - lo - ni on. \_\_\_\_\_



Öi - sen my - rs - kyn sy - li - hi - ni su - l - jen. \_\_\_\_\_



Voi mi - nu - va, \_\_\_\_\_ kuin o - len on - ne - ton. \_\_\_\_\_



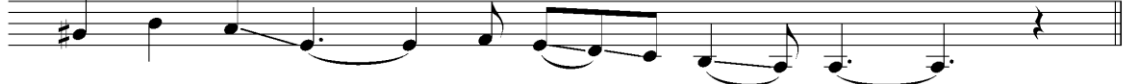
2. It - ki - sin - kö, jos nyt lop - puis täs - sä \_\_\_\_\_



tää kyy - ne - lil - lä kul - ke - ma - ni tie. \_\_\_\_\_



Ah - tas ku - lu - ku nii on e - lä - mä \_\_\_\_\_ ll - ä, \_\_\_\_\_



ah - taam - pi hau - ta - ni - kaan ei lie. \_\_\_\_\_



3. Oi, mik - si kat - kes kan - te - los - ta ki - e - li? \_\_\_\_\_



Mik - si sä - vel \_\_\_\_\_ hel - lä va - ik - ke - nee? \_\_\_\_\_



Mik - si mu - r - tu - nut on mi - e - li mul - la? \_\_\_\_\_



Vaik - ka \_\_\_\_\_ lä - hel - lä \_\_\_\_\_ on ar - maa - ni. \_\_\_\_\_